

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΠΜΣ Εγκληματολογικές και Ποινικές
προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού
και του οργανωμένου εγκλήματος (ΠΕΔ)**

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών (ΣΚΕ)

Διπλωματική Εργασία

**Θέμα: “Η διαφθορά στην Ελληνική Αστυνομία: Αντιμετώπιση σε
θεσμικό και ποινικό επίπεδο και οι σύγχρονες προκλήσεις.”**

Συγγραφέας:

Κουρκούνας Θωμάς

ΑΜ: 529793

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Χαλκιά Αναστασία

Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια

Βασιλική Βασιλαντωνοπούλου

Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Αθήνα, Ιούλιος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

*«Στη σύζυγό μου Παναγιώτα και στην οικογένειά μου
για τα κίνητρα, την υπομονή και την αγάπη τους»*

Ευχαριστίες

Θα ήθελα καταρχάς να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς τη Διεύθυνση του εν λόγω Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, καθώς και προς το σύνολο των διδασκόντων, οι οποίοι μετέδωσαν απλόχερα τις γνώσεις τους και στάθηκαν αρωγοί στους προβληματισμούς μου, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην περαιτέρω εμβάθυνσή μου σε ζητήματα εγκληματολογίας. Ιδιαίτερη μνεία οφείλω στην επιβλέπουσα καθηγήτρια Χαλκιά Αναστασία και στη συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια Βασιλαντωνοπούλου Βασιλική για την πολύτιμη καθοδήγησή τους και τις ουσιαστικές τους υποδείξεις καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας. Τέλος, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για τη συνεχή στήριξη, την ενθάρρυνση και την κατανόησή τους σε όλη τη διαδρομή των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει το φαινόμενο της διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία υπό το πρίσμα του ποινικού δικαίου και της εγκληματολογίας, με έμφαση στη σύνδεσή του με τα εγκλήματα των ισχυρών και το κρατικο-εταιρικό έγκλημα. Στόχος της εργασίας είναι η διερεύνηση των μορφών αστυνομικής διαφθοράς, του ισχύοντος θεσμικού και ποινικού πλαισίου, καθώς και της αποτελεσματικότητας της ποινικής καταστολής στην ελληνική έννομη τάξη.

Η ανάλυση βασίζεται σε συνδυασμό θεωρητικής προσέγγισης, εξέτασης του εθνικού και διεθνούς νομικού πλαισίου και εμπειρικής μελέτης πραγματικής υπόθεσης διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία, η οποία αποκαλύφθηκε τον Ιανουάριο του 2025 από την Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων.

Η μελέτη περίπτωσης αναδεικνύει τον οργανωμένο και συστημικό χαρακτήρα της διαφθοράς, καθώς και τη συρροή πολλαπλών ποινικών αδικημάτων, όπως η δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου, η παράβαση καθήκοντος, η παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου, η εγκληματική οργάνωση και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Παράλληλα, η εργασία αναλύει το φαινόμενο της επιλεκτικότητας της ποινικής καταστολής και της ατιμωρησίας, όπως αυτό καταγράφεται τόσο στη θεωρία όσο και στις διεθνείς αξιολογήσεις.

Στα συμπεράσματα επισημαίνεται ότι, παρά την ύπαρξη επαρκούς τυπικού ποινικού πλαισίου, η αποτελεσματική αντιμετώπιση της αστυνομικής διαφθοράς εξαρτάται κυρίως από την εφαρμογή του νόμου, την ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου και τη διασφάλιση της θεσμικής λογοδοσίας.

Λέξεις-κλειδιά: διαφθορά, Ελληνική Αστυνομία, ποινικό δίκαιο, εγκλήματα των ισχυρών, εγκληματική οργάνωση, κράτος δικαίου.

Abstract

This master's thesis examines corruption within the Hellenic Police from a criminal law and criminological perspective, focusing on its connection with crimes of the powerful and state–corporate crime. The aim of the study is to analyze the forms of police corruption, the existing institutional and criminal framework in Greece, and the effectiveness of criminal law enforcement.

The research combines theoretical analysis, examination of national and international legal instruments and an empirical case study of a real corruption case uncovered in January 2025 by the Internal Affairs Service of the Hellenic Police.

The case study highlights the organized and systemic nature of police corruption, involving multiple criminal offences, such as bribery of public officials, breach of duty, violation of official secrecy, participation in a criminal organization, and money laundering. Furthermore, the thesis examines the issue of selective criminal enforcement and impunity, as identified in criminological theory and international assessment reports.

The conclusions indicate that, despite the existence of an adequate formal criminal framework, the effective fight against police corruption largely depends on the consistent application of the law, the strengthening of control mechanisms, and the enhancement of institutional accountability.

Keywords: corruption, Hellenic Police, criminal law, crimes of the powerful, criminal organization, rule of law.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	v
Λέξεις-κλειδιά.....	vi
Abstract	vii
Keywords	viii
Εισαγωγή	xi
Κεφάλαιο 1	1
Θεωρητικό και εννοιολογικό πλαίσιο της διαφθοράς στα σώματα επιβολής του νόμου	1
1.1 Η αστυνομική διαφθορά: έννοια, μορφές και χαρακτηριστικά	1
1.2 Η αστυνομική διαφθορά ως έγκλημα των ισχυρών.....	5
1.3 Η συμβολή της κριτικής εγκληματολογίας στην κατανόηση της αστυνομικής διαφθοράς.....	8
Κεφάλαιο 2	11
Θεσμικό και ποινικό πλαίσιο αντιμετώπισης της διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία	11
2.1 Δωροληψία υπαλλήλου (άρθρο 235 ΠΚ) και αστυνομική διαφθορά.....	11
2.2 Δωροδοκία υπαλλήλου (άρθρο 236 ΠΚ) και ο ρόλος των ιδιωτών στη διαφθορά της αστυνομίας.....	13
2.3 Παράβαση καθήκοντος (άρθρο 259 ΠΚ)	14
2.4 Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου (άρθρο 252 ΠΚ) και διαρροή πληροφοριών από αστυνομικούς.....	14
2.5 Εγκληματική οργάνωση (άρθρο 187 ΠΚ) και συμμετοχή αστυνομικών	15
2.6 Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ν. 4557/2018).....	16
2.7 Το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών και η σχέση του με την ποινική ευθύνη	17
2.8 Η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας	19
Κεφάλαιο 3	21
Διεθνείς και ευρωπαϊκές αξιολογήσεις της διαφθοράς στα σώματα επιβολής του νόμου	21
3.1 Η διεθνής διάσταση της αστυνομικής διαφθοράς.....	21
3.2 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (UNCAC)	22
3.3 Ο ρόλος της GRECO στην πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς.....	23
3.4 Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το κράτος δικαίου.....	23
3.5 Συγκριτική αποτίμηση και σχέση με την ελληνική πραγματικότητα	24

Κεφάλαιο 4	26
Μελέτη περίπτωσης: Υπόθεση διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία (Ιανουάριος 2025)	26
4.1 Εισαγωγή στη μελέτη περίπτωσης.....	26
4.2 Πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης.....	27
4.3 Δομή και <i>modus operandi</i> του κυκλώματος	28
4.4 Θεσμικές και ποινικές διαστάσεις της υπόθεσης.....	29
Κεφάλαιο 5	31
Ποινική αξιολόγηση, λογοδοσία και επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής στην υπόθεση αστυνομικής διαφθοράς	31
5.1 Δωροληψία υπαλλήλου (άρθρο 235 ΠΚ)	31
5.2 Δωροδοκία υπαλλήλου (άρθρο 236 ΠΚ).....	32
5.3 Παράβαση καθήκοντος (άρθρο 259 ΠΚ)	33
5.4 Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου (άρθρο 252 ΠΚ).....	34
5.5 Εγκληματική οργάνωση (άρθρο 187 ΠΚ)	35
5.6 Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες	35
5.7 Επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής και αστυνομική διαφθορά.....	36
5.8 Θεσμική λογοδοσία, ΕΜΗΔΙΠΑ και Κριτική Εγκληματολογία	38
Κεφάλαιο 6	40
Συμπεράσματα και προτάσεις αντεγκληματικής πολιτικής.....	40
6.1 Συμπεράσματα της έρευνας	40
6.2 Η ποινική αντιμετώπιση της αστυνομικής διαφθοράς: επάρκεια ή προσχηματικότητα;	40
6.3 Η επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής ως θεσμικό πρόβλημα	41
6.4 Προτάσεις για την ενίσχυση της λογοδοσίας και της πρόληψης.....	41
Βιβλιογραφικές Αναφορές	44

Εισαγωγή

Η διαφθορά συνιστά ένα πολυεπίπεδο κοινωνικό φαινόμενο που δεν εξαντλείται σε μεμονωμένες παραβατικές συμπεριφορές, αλλά συνδέεται άμεσα με τη δομή και τη λειτουργία της εξουσίας. Στο πλαίσιο της κριτικής εγκληματολογίας, η διαφθορά προσεγγίζεται όχι απλώς ως παραβίαση κανόνων δικαίου, αλλά ως έκφανση άνισης κατανομής ισχύος, επιλεκτικής ποινικοποίησης και θεσμικής ανοχής. Η προσέγγιση αυτή καθίσταται ιδιαίτερα κρίσιμη όταν το φαινόμενο εκδηλώνεται στους ίδιους τους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου και ειδικότερα στην αστυνομία, δηλαδή στον θεσμό που φέρει την ευθύνη της εφαρμογής του νόμου και της προστασίας της νομιμότητας. Η προβληματική της αστυνομικής λογοδοσίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις σύγχρονες δημοκρατίες, καθώς η αστυνομική λειτουργία συνδέεται άμεσα με την άσκηση κρατικής εξουσίας και τη δυνατότητα περιορισμού θεμελιωδών δικαιωμάτων. Υπό το πρίσμα αυτό, η δημοσιότητα των διαδικασιών, η ανεξάρτητη εποπτεία και η αποτελεσματική διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για τη διατήρηση της κοινωνικής νομιμοποίησης των σωμάτων ασφαλείας (Βασιλαντωνοπούλου, 2023: 88-92). Με τη διαπίστωση αυτή φαίνεται πως η αστυνομική διαφθορά δεν εξετάζεται μόνο ως ζήτημα παραβίασης του ποινικού δικαίου, αλλά και ως πρόβλημα θεσμικής λειτουργίας και λογοδοσίας.

Η αστυνομική διαφθορά αναδεικνύει με ενάργεια το εγγενές παράδοξο του ποινικού συστήματος: οι φορείς της καταστολής δύνανται να μετατραπούν σε φορείς παραβατικότητας, αξιοποιώντας τη θεσμική τους θέση για την αποκόμιση οφέλους ή τη διευκόλυνση παράνομων δραστηριοτήτων. Στην περίπτωση αυτή, η παραβατικότητα δεν εμφανίζεται ως απόκλιση από τη λειτουργία του συστήματος, αλλά ως εν δυνάμει προϊόν των ίδιων των θεσμικών δομών και των σχέσεων εξουσίας που τις διαπερνούν. Η κριτική εγκληματολογία επισημαίνει ότι τέτοιες μορφές εγκληματικότητας χαρακτηρίζονται από χαμηλή ποινική ορατότητα και αυξημένη κοινωνική βλάβη, ενώ συχνά συνδέονται με δυσχέρειες αποτελεσματικής θεσμικής και ποινικής αντιμετώπισης.

Η σημασία της αστυνομικής διαφθοράς για το κράτος δικαίου είναι ιδιαίτερα έντονη, καθώς η ύπαρξή της υπονομεύει τη θεμελιώδη αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου και διαρρηγνύει τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και θεσμών. Όταν οι ίδιοι οι μηχανισμοί επιβολής του νόμου εμπλέκονται σε παράνομες πρακτικές ή εμφανίζονται απρόθυμοι να τις αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά, η έννομη τάξη καθίσταται επιλεκτική και η ποινική καταστολή χάνει τον κανονιστικό της χαρακτήρα, μετατρέπόμενη σε εργαλείο που εφαρμόζεται άνισα και αποσπασματικά.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της αστυνομικής διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου και της εγκληματολογίας, εξετάζοντας το φαινόμενο μέσα από τις θεωρίες των εγκλημάτων των ισχυρών και του κρατικού εγκλήματος. Η εργασία επιδιώκει να αναδείξει τις μορφές και τους

μηχανισμούς εκδήλωσης της αστυνομικής διαφθοράς, να εξετάσει την επάρκεια και τα όρια του ισχύοντος ποινικού και θεσμικού πλαισίου αντιμετώπισης της αστυνομικής διαφθοράς, καθώς και να αναδείξει τη σχέση μεταξύ θεσμικής λογοδοσίας, ποινικής καταστολής και αποτελεσματικότητας των μηχανισμών ελέγχου. Παράλληλα, επιχειρείται η σύνδεση της θεωρητικής ανάλυσης με την εμπειρική πραγματικότητα, μέσω της εξέτασης συγκεκριμένης υπόθεσης που αποκαλύφθηκε τον Ιανουάριο του 2025.

Η μεθοδολογία της παρούσας έρευνας βασίζεται σε συνδυασμό θεωρητικής, δογματικής και εμπειρικής προσέγγισης. Ειδικότερα, αξιοποιείται η ελληνική και διεθνής βιβλιογραφία, συμπεριλαμβανομένων μονογραφιών, επιστημονικών κειμένων σε συλλογικούς τόμους και άρθρων από επιστημονικά περιοδικά, τα οποία αναδεικνύουν τις εγκληματολογικές, κοινωνιολογικές και ποινικοδογματικές όψεις της αστυνομικής διαφθοράς και των εγκλημάτων των ισχυρών. Παράλληλα, εξετάζεται το ισχύον εθνικό και διεθνές νομοθετικό πλαίσιο, η σχετική ελληνική και ευρωπαϊκή νομολογία, καθώς και διεθνείς συμβάσεις και κανονιστικά κείμενα που αφορούν την καταπολέμηση της διαφθοράς, την αστυνομική λογοδοσία και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Επιπλέον, αξιοποιούνται εκθέσεις και αναφορές διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και φορέων, όπως του Συμβουλίου της Ευρώπης, της GRECO, της Eurorol, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Διεθνούς Διαφάνειας, προκειμένου να αναδειχθούν οι σύγχρονες διαστάσεις του φαινομένου και οι πρακτικές αντιμετώπισής του. Τέλος, η έρευνα συμπληρώνεται από εμπειρική προσέγγιση μέσω μελέτης περίπτωσης, με σκοπό τη σύνδεση του θεωρητικού πλαισίου με την πρακτική εκδήλωση της αστυνομικής διαφθοράς και την κριτική αξιολόγηση των μηχανισμών πρόληψης και καταστολής της.

Η επιλογή της αστυνομίας ως αντικειμένου μελέτης συνδέεται με τον κομβικό της ρόλο στη λειτουργία του κράτους δικαίου, αλλά και με τη θέση της ως θεσμού που βρίσκεται στο επίκεντρο των διαδικασιών κοινωνικού ελέγχου, γεγονός που καθιστά τη διαφθορά εντός αυτής ιδιαίτερα κρίσιμη τόσο σε θεσμικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η παρούσα εργασία οριοθετείται στην ανάλυση της αστυνομικής διαφθοράς στην ελληνική έννομη τάξη, με έμφαση στην ποινική της αντιμετώπιση και στις εγκληματολογικές της διαστάσεις. Δεν επιδιώκεται μια εξαντλητική συγκριτική προσέγγιση, αλλά η ανάδειξη των βασικών θεωρητικών και πρακτικών ζητημάτων που ανακύπτουν στο ελληνικό πλαίσιο, με παράλληλη αξιοποίηση διεθνών και ευρωπαϊκών αξιολογήσεων για την ενίσχυση της ανάλυσης.

Η διάρθρωση της εργασίας ακολουθεί μια σταδιακή μετάβαση από το θεωρητικό στο εμπειρικό επίπεδο. Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσεται το θεωρητικό και εννοιολογικό πλαίσιο της διαφθοράς, με έμφαση στις κριτικές εγκληματολογικές προσεγγίσεις και στην ένταξή της στα εγκλήματα των ισχυρών. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται το ποινικό και θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης της διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία. Το τρίτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στις διεθνείς και ευρωπαϊκές αξιολογήσεις και στη θέση της Ελλάδας σε αυτές. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μελέτη

περίπτωσης πρόσφατης υπόθεσης αστυνομικής διαφθοράς, ενώ στο πέμπτο επιχειρείται η ποινική της αξιολόγηση. Στο έκτο κεφάλαιο αναλύεται το ζήτημα της επιλεκτικότητας της ποινικής καταστολής και των φαινομένων ατιμωρησίας, και τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο διατυπώνονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις πολιτικής για την ενίσχυση της λογοδοσίας και της πρόληψης της αστυνομικής διαφθοράς.

Κεφάλαιο 1

Θεωρητικό και εννοιολογικό πλαίσιο της διαφθοράς στα σώματα επιβολής του νόμου

1.1 Η αστυνομική διαφθορά: έννοια, μορφές και χαρακτηριστικά

Η διαφθορά στον δημόσιο τομέα αποτελεί ένα από τα πλέον συζητημένα και ταυτόχρονα δυσχερώς οριοθετήσιμα φαινόμενα της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας. Παρά την εκτενή ενασχόληση της νομικής επιστήμης, της εγκληματολογίας και της πολιτικής επιστήμης με το φαινόμενο, δεν υφίσταται ένας ενιαίος και καθολικά αποδεκτός ορισμός. Η δυσκολία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η διαφθορά δεν αποτελεί μόνο νομικό ζήτημα, αλλά φαινόμενο με βαθιές κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές διαστάσεις. Σε γενικό επίπεδο, η διαφθορά ορίζεται ως η κατάχρηση δημόσιας εξουσίας προς εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων. Ο ορισμός αυτός υιοθετείται ευρέως από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, και λειτουργεί ως εργαλείο πολιτικής και θεσμικής ανάλυσης. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται στην ελληνική θεωρία, ένας τέτοιος γενικός ορισμός δεν επαρκεί για την πλήρη κατανόηση του φαινομένου, καθώς δεν αποτυπώνει τις δομικές και συστημικές του διαστάσεις (Κουράκης, 2002: 11-15).

Στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου, η διαφθορά συνδέεται κυρίως με συγκεκριμένα τυποποιημένα εγκλήματα, όπως η δωροληψία, η δωροδοκία, η κατάχρηση εξουσίας και η παράβαση καθήκοντος. Η νομική αυτή προσέγγιση είναι αναγκαία για την απονομή ποινικής ευθύνης, παρουσιάζει όμως περιορισμούς ως προς την ερμηνεία του κοινωνικού φαινομένου. Η εγκληματολογική προσέγγιση μετατοπίζει το ενδιαφέρον από την ατομική πράξη στο κοινωνικό και θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτή εκδηλώνεται. Σύμφωνα με την κριτική εγκληματολογία, η διαφθορά δεν μπορεί να αποδοθεί αποκλειστικά σε ατομικά ελαττώματα ή ηθικές παρεκκλίσεις, αλλά συνδέεται με την κατανομή της εξουσίας, τη λειτουργία των θεσμών και τις σχέσεις κράτους και οικονομικών συμφερόντων (Βιδάλη, 2007: 41-45).

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η διάκριση μεταξύ ατομικής και συστημικής διαφθοράς. Η ατομική διαφθορά αφορά μεμονωμένες πράξεις δημοσίων λειτουργών που παραβιάζουν το υπηρεσιακό τους καθήκον. Αντίθετα, η συστημική διαφθορά χαρακτηρίζεται από τη σταθερή και επαναλαμβανόμενη ενσωμάτωση διεφθαρμένων πρακτικών στη λειτουργία των θεσμών. Στην περίπτωση αυτή, η διαφθορά παύει να αποτελεί απόκλιση και μετατρέπεται σε κανονικότητα, γεγονός που δυσχεραίνει τόσο την ανίχνευση όσο και την ποινική της αντιμετώπιση (Γασπαρινάτου, 2019: 160-164). Η διεθνής βιβλιογραφία διακρίνει επίσης τη διαφθορά σε χαμηλής κλίμακας (petty corruption) και μεγάλης κλίμακας (grand corruption). Η πρώτη αφορά συνήθως καθημερινές συναλλαγές μικρού οικονομικού αντικρίσματος μεταξύ πολιτών και δημόσιων υπαλλήλων, ενώ η δεύτερη σχετίζεται με υψηλόβαθμους κρατικούς λειτουργούς και αποφάσεις στρατηγικής σημασίας, όπως η παροχή προστασίας, η

παραβίαση ελεγκτικών μηχανισμών ή η διευκόλυνση οργανωμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων (Α.Ε.Α./Κ.Α./Δ.Δ.Α., 2023: 19). Η αστυνομική διαφθορά, ιδίως στις μορφές που εξετάζονται στην παρούσα εργασία, υπερβαίνει συχνά το επίπεδο της μεμονωμένης παραβατικής πράξης και αποκτά χαρακτηριστικά συστηματικής εκμετάλλευσης της θεσμικής εξουσίας προς όφελος οργανωμένων συμφερόντων.

Ιδιαίτερη μορφή δημόσιας διαφθοράς αποτελεί η αστυνομική διαφθορά, η οποία χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή αστυνομικών οργάνων σε παράνομες ή θεσμικά αποκλίνουσες πρακτικές, με σκοπό την αποκόμιση αθέμιτου οφέλους ή τη διευκόλυνση παράνομων δραστηριοτήτων τρίτων. Η ιδιαιτερότητα της αστυνομικής διαφθοράς έγκειται στο γεγονός ότι οι δράστες είναι ταυτόχρονα και οι φορείς της ποινικής καταστολής, γεγονός που υπονομεύει την αξιοπιστία του κράτους δικαίου και επηρεάζει τη νομιμοποίηση των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου. Η αστυνομική παραβατικότητα δεν περιορίζεται σε μεμονωμένες αποκλίσεις από το υπηρεσιακό καθήκον, αλλά δύναται να συνδέεται με ευρύτερες οργανωσιακές πρακτικές, σχέσεις εξουσίας και μηχανισμούς θεσμικής ανοχής που αναπτύσσονται στο εσωτερικό των σωμάτων επιβολής του νόμου. Σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό του Punch, η αστυνομική διαφθορά περιλαμβάνει κάθε συμπεριφορά αστυνομικού που παρεκκλίνει από τα καθήκοντα και τις αξίες της υπηρεσίας του με σκοπό την προσωπική ωφέλεια ή την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων. Ο ορισμός αυτός επιτρέπει την ένταξη τόσο ατομικών όσο και οργανωμένων μορφών διαφθοράς και συνάδει με τη σύγχρονη εγκληματολογική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία η παραβατικότητα δεν αποτελεί αποκλειστικά προϊόν ατομικών επιλογών αλλά δύναται να συνδέεται με τις οργανωσιακές δομές και τις σχέσεις εξουσίας που αναπτύσσονται στο εσωτερικό των θεσμών (Κουλούρης, 2019: 15-21).

Η διεθνής βιβλιογραφία διακρίνει διάφορες μορφές αστυνομικής διαφθοράς. Μία από τις συνηθέστερες είναι η δωροληψία, η οποία εκδηλώνεται μέσω της αποδοχής χρημάτων ή άλλων παροχών με αντάλλαγμα την παράλειψη εφαρμογής του νόμου ή την ευνοϊκή μεταχείριση συγκεκριμένων προσώπων. Στενά συνδεδεμένη με τη δωροληψία είναι η παροχή προστασίας, δηλαδή η συστηματική κάλυψη παράνομων δραστηριοτήτων, όπως η λειτουργία παράνομων επιχειρήσεων ή η διακίνηση απαγορευμένων αγαθών. Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης η διαρροή υπηρεσιακών πληροφοριών, η οποία συνίσταται στη γνωστοποίηση εμπιστευτικών στοιχείων σε τρίτους, όπως πληροφορίες για επικείμενους ελέγχους, επιχειρήσεις ή προανακριτικές ενέργειες. Η πρακτική αυτή υπονομεύει άμεσα την αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής και συνδέεται συχνά με οργανωμένες μορφές εγκληματικότητας, ιδίως στο πλαίσιο σχέσεων διαπλοκής και αμοιβαίας εξυπηρέτησης μεταξύ αστυνομικών και εγκληματικών δικτύων (Σταμούλη, 2019: 213-220).

Πέραν των ατομικών μορφών, η βιβλιογραφία αναγνωρίζει την ύπαρξη οργανωμένης αστυνομικής διαφθοράς, η οποία εκδηλώνεται μέσω σταθερών δικτύων συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών και ιδιωτών. Στις περιπτώσεις αυτές η διαφθορά παύει να αποτελεί μεμονωμένο περιστατικό και αποκτά συστηματικό χαρακτήρα, με κατανομή

ρόλων, επαναλαμβανόμενες πρακτικές και σταθερή ροή παράνομων ωφελημάτων. Η μορφή αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο εγκληματολογικό ενδιαφέρον, καθώς προσεγγίζει τα χαρακτηριστικά θεσμικής εγκληματικότητας και συνδέεται με φαινόμενα οργανωμένου εγκλήματος. Η ελληνική εγκληματολογική βιβλιογραφία έχει επισημάνει ότι η αστυνομική διαφθορά συχνά παρουσιάζεται ως πρόβλημα περιορισμένου αριθμού «επίορκων» αστυνομικών. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή τείνει να αποκρύπτει τις οργανωσιακές και θεσμικές διαστάσεις του φαινομένου. Η εστίαση αποκλειστικά στην ατομική ευθύνη χωρίς εξέταση των ευρύτερων συνθηκών που επιτρέπουν την ανάπτυξη και αναπαραγωγή τέτοιων πρακτικών οδηγεί σε ελλιπή κατανόηση του φαινομένου και περιορισμένη αποτελεσματικότητα των πολιτικών αντιμετώπισής του (Βιδάλη, 2013: 118-122).

Η εγκληματολογική βιβλιογραφία έχει αναδείξει ότι η αστυνομική διαφθορά δεν περιορίζεται σε ποινικά αδικήματα, αλλά εντάσσεται στο ευρύτερο πεδίο της αστυνομικής παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς (police deviance), η οποία περιλαμβάνει κάθε απόκλιση από τα επαγγελματικά, υπηρεσιακά και δεοντολογικά πρότυπα που διέπουν την αστυνομική λειτουργία. Η παραβατικότητα αυτή μπορεί να εκδηλώνεται μέσω δωροληψίας, κατάχρησης εξουσίας, παράνομης βίας, συγκάλυψης παραβατικών ενεργειών ή συνεργασίας με εγκληματικά δίκτυα (Βιδάλη, 2013: 221-233). Κομβικό ρόλο στην κατανόηση του φαινομένου διαδραματίζει η οργανωσιακή κουλτούρα της αστυνομίας και ειδικότερα η λεγόμενη «κουλτούρα της σιωπής» (blue wall of silence), δηλαδή η άτυπη υποχρέωση μη καταγγελίας συναδέλφων που εμπλέκονται σε παράνομες ή καταχρηστικές πρακτικές. Η λειτουργία τέτοιων μηχανισμών προστασίας δυσχεραίνει την αποκάλυψη περιστατικών διαφθοράς, περιορίζει την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων και συμβάλλει στην αναπαραγωγή ενός κλίματος θεσμικής ανοχής απέναντι στην παραβατικότητα.

Η αστυνομική διαφθορά παρουσιάζει ιδιαίτερο εγκληματολογικό ενδιαφέρον, καθώς αναπτύσσεται στο εσωτερικό ενός θεσμού που διαθέτει μονοπώλιο νόμιμης καταναγκαστικής εξουσίας και σημαντική διακριτική ευχέρεια κατά την εφαρμογή του νόμου. Η πρόσβαση σε πληροφορίες, η δυνατότητα επηρεασμού των διαδικασιών ελέγχου και η συμμετοχή στους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου δημιουργούν συνθήκες μέσα στις οποίες η παραβατικότητα μπορεί να αποκρύπτεται αποτελεσματικότερα και να εμφανίζει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα απέναντι στους ελεγκτικούς μηχανισμούς (Punch, 2009: 18-22). Η διασύνδεση της αστυνομικής διαφθοράς με το οργανωμένο έγκλημα δεν συνιστά απλώς μια ευκαιριακή σχέση, αλλά συχνά έναν δομικό μηχανισμό που επιτρέπει τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη εγκληματικών δικτύων. Η διεθνής βιβλιογραφία επισημαίνει ότι το οργανωμένο έγκλημα δύσκολα μπορεί να λειτουργήσει μακροπρόθεσμα χωρίς κάποιο βαθμό συνεργασίας, ανοχής ή διείσδυσης στους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου, με την αστυνομία να αποτελεί κομβικό θεσμό σε αυτή τη διαδικασία (UNODC, 2004).

Η αστυνομική διαφθορά, υπό αυτή την οπτική, δεν λειτουργεί απλώς ως παρεπόμενο της εγκληματικής δραστηριότητας, αλλά ως κρίσιμη υποδομή που μειώνει τον κίνδυνο

εντοπισμού, εξασφαλίζει πληροφοριακό πλεονέκτημα και παρέχει θεσμική κάλυψη στα εγκληματικά δίκτυα. Η διασύνδεση αυτή εκδηλώνεται μέσα από ποικίλες μορφές συνεργασίας, οι οποίες κυμαίνονται από την παθητική ανοχή έως την ενεργή συμμετοχή αστυνομικών σε εγκληματικές δραστηριότητες. Οι συνηθέστερες μορφές διασύνδεσης περιλαμβάνουν την παροχή πληροφοριών σχετικά με επικείμενους ελέγχους ή αστυνομικές επιχειρήσεις, τη σκόπιμη καθυστέρηση ή πλημμελή διερεύνηση υποθέσεων, την παροχή προστασίας σε παράνομες δραστηριότητες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, την άμεση συμμετοχή αστυνομικών σε εγκληματικές οργανώσεις. Παρότι οι μορφές αυτές διαφοροποιούνται ως προς τη βαρύτητα και την ποινική τους απαξία, όλες συμβάλλουν στη λειτουργική ενίσχυση των εγκληματικών δικτύων και στη μείωση του κινδύνου ποινικής τους αντιμετώπισης. Κεντρικό στοιχείο της λειτουργίας του οργανωμένου εγκλήματος αποτελεί η διαχείριση του επιχειρησιακού κινδύνου. Η πιθανότητα εντοπισμού, σύλληψης και ποινικής τιμωρίας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη βιωσιμότητα των εγκληματικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, η διαφθορά δημοσίων λειτουργών και ιδιαίτερα στελεχών των σωμάτων επιβολής του νόμου λειτουργεί ως μέσο περιορισμού του κινδύνου, παρέχοντας πρόσβαση σε πληροφορίες, προστασία από ελέγχους και δυνατότητες παρέμβασης στις διαδικασίες δίωξης. Η διαφθορά μετατρέπεται έτσι σε στρατηγική επένδυση για τη διασφάλιση της συνέχισης και της κερδοφορίας των εγκληματικών δραστηριοτήτων (Europol, 2021: 16-17, 52-54).

Η εγκληματολογική θεωρία υποστηρίζει ότι η μείωση του κινδύνου μέσω θεσμικής διαφθοράς είναι συχνά αποτελεσματικότερη από άλλες στρατηγικές που χρησιμοποιούν τα εγκληματικά δίκτυα, όπως η χρήση βίας ή η τεχνολογική αναβάθμιση των παράνομων δραστηριοτήτων τους. Η αστυνομική διαφθορά παρέχει όχι μόνο προστασία αλλά και προβλεψιμότητα, στοιχείο απαραίτητο για τη μακροχρόνια δράση των εγκληματικών οργανώσεων. Για τον λόγο αυτό, η συνεργασία μεταξύ διεφθαρμένων αστυνομικών και οργανωμένου εγκλήματος εμφανίζει συχνά χαρακτηριστικά σταθερότητας, κατανομής ρόλων και μακροχρόνιας διάρκειας. Οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί δεν λειτουργούν απλώς ως περιστασιακοί συνεργοί, αλλά ως θεσμικοί διαμεσολαβητές που αξιοποιούν την πρόσβασή τους σε πληροφορίες, υπηρεσιακά αρχεία και επιχειρησιακούς μηχανισμούς (Βιδάλη, 2017: 155-156).

Η ύπαρξη τέτοιων δομών ενισχύει τον συστημικό χαρακτήρα της αστυνομικής διαφθοράς και καθιστά δυσχερή την αντιμετώπισή της μέσω αποσπασματικών ποινικών παρεμβάσεων. Η αποκάλυψη και η τιμωρία μεμονωμένων δραστών δεν αρκεί όταν οι παράνομες πρακτικές αναπτύσσονται εντός ενός ευρύτερου πλαισίου οργανωσιακών σχέσεων, θεσμικών αδυναμιών και άτυπων μηχανισμών προστασίας. Υπό την έννοια αυτή, η αστυνομική διαφθορά δεν αποτελεί αποκλειστικά πρόβλημα ατομικής παραβατικότητας, αλλά ζήτημα που αφορά τη λειτουργία του ίδιου του θεσμού και την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών λογοδοσίας. Η προβληματική αυτή συνδέεται άμεσα με την έννοια της κατάχρησης εξουσίας. Οι αστυνομικοί διαθέτουν διακριτική ευχέρεια, πρόσβαση σε ευαίσθητες πληροφορίες και τη δυνατότητα άσκησης καταναγκασμού, στοιχεία που καθιστούν τη θέση τους ιδιαίτερα

ευάλωτη σε φαινόμενα διαφθοράς. Όταν η χρήση αυτών των εξουσιών παρεκκλίνει από τον θεσμικό τους σκοπό και τίθεται στην υπηρεσία ιδιωτικών ή παράνομων συμφερόντων, η διαφθορά αποκτά χαρακτηριστικά θεσμικής κατάχρησης της κρατικής εξουσίας.

Παράλληλα, η διεθνής και ελληνική βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η απουσία αποτελεσματικών μηχανισμών λογοδοσίας και η ανοχή απέναντι σε παραβατικές πρακτικές ενισχύουν την ανάπτυξη φαινομένων διαφθοράς. Όταν οι παραβιάσεις δεν εντοπίζονται ή δεν αντιμετωπίζονται έγκαιρα και αποτελεσματικά, τείνουν να ενσωματώνονται στην καθημερινή λειτουργία του οργανισμού και να αποκτούν στοιχεία κανονικότητας. Η διαδικασία αυτή οδηγεί στη σταδιακή θεσμοποίηση άτυπων πρακτικών που αντιβαίνουν στις επίσημες αξίες και αποστολές του οργανισμού. Η ελλιπής λογοδοσία και η περιορισμένη αποτελεσματικότητα των εσωτερικών μηχανισμών ελέγχου έχουν αναγνωριστεί ως κρίσιμοι παράγοντες αναπαραγωγής της αστυνομικής διαφθοράς. Η καθυστέρηση διερεύνησης περιστατικών, η περιορισμένη διαφάνεια και η απροθυμία καταγγελίας παραβατικών συμπεριφορών ενδέχεται να λειτουργήσουν ως μορφές θεσμικής ανοχής, ενισχύοντας την αντίληψη ότι ο κίνδυνος εντοπισμού και τιμωρίας παραμένει χαμηλός (Βασιλαντωνοπούλου, 2021: 271-273). Η αστυνομική διαφθορά ως δομικός μηχανισμός υποστήριξης του οργανωμένου εγκλήματος έχει σοβαρές συνέπειες για τη δημοκρατική λειτουργία των θεσμών και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος δικαίου. Η υπονόμευση της αξιοπιστίας της αστυνομίας οδηγεί σε γενικευμένη δυσπιστία προς τους θεσμούς και ενισχύει την αίσθηση επιλεκτικής εφαρμογής του νόμου. Για τον λόγο αυτό, διεθνείς οργανισμοί έχουν επισημάνει ότι η αποτελεσματική καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την αντιμετώπιση της διαφθοράς στο εσωτερικό των θεσμών επιβολής του νόμου. Στρατηγικές που επικεντρώνονται αποκλειστικά στην καταστολή των εγκληματικών δικτύων, χωρίς να αντιμετωπίζουν τη θεσμική διάσταση του φαινομένου, οδηγούν συνήθως σε περιορισμένα και βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα (UNODC, 2011: 25-27).

Η ανάλυση των μορφών, των μηχανισμών και των χαρακτηριστικών της αστυνομικής διαφθοράς καθιστά σαφές ότι πρόκειται για φαινόμενο που υπερβαίνει τα όρια της ατομικής παραβατικότητας και συνδέεται με ευρύτερες σχέσεις εξουσίας, οργανωσιακές πρακτικές και θεσμικές αδυναμίες. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στην ανάγκη ερμηνείας της αστυνομικής διαφθοράς μέσα από ευρύτερα θεωρητικά σχήματα, όπως εκείνο των εγκλημάτων των ισχυρών, το οποίο προσφέρει ένα κατάλληλο πλαίσιο κατανόησης μορφών εγκληματικότητας που τελούνται από φορείς θεσμικής εξουσίας και προκαλούν σημαντική κοινωνική βλάβη.

1.2 Η αστυνομική διαφθορά ως έγκλημα των ισχυρών

Η κατανόηση της αστυνομικής διαφθοράς δεν εξαντλείται στην περιγραφή των μορφών και των μηχανισμών εκδήλωσής της. Η σύγχρονη εγκληματολογική θεωρία επιχειρεί να ερμηνεύσει το φαινόμενο εντάσσοντάς το σε ευρύτερα θεωρητικά σχήματα

που αναδεικνύουν τον ρόλο της εξουσίας, των θεσμών και των κοινωνικών σχέσεων στη διαμόρφωση της εγκληματικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, η θεωρία των εγκλημάτων των ισχυρών αποτελεί ένα από τα πλέον κατάλληλα ερμηνευτικά εργαλεία, καθώς επιτρέπει την ανάλυση μορφών εγκληματικότητας που τελούνται εντός θεσμών ή από φορείς εξουσίας και οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλή ορατότητα, αυξημένη κοινωνική βλάβη και περιορισμένη ποινική λογοδοσία (Αλοσκόφης, 2019: 91-93). Η ανάπτυξη της συγκεκριμένης θεωρητικής προσέγγισης συνδέεται με την κριτική που ασκήθηκε στην παραδοσιακή εγκληματολογία για τη μονομερή εστίασή της στη συμβατική εγκληματικότητα. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, η εγκληματολογική έρευνα επικεντρώθηκε κυρίως στις παραβατικές συμπεριφορές των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, αντιμετωπίζοντας την εγκληματικότητα ως φαινόμενο που συνδέεται με τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή αδυνατούσε να ερμηνεύσει μορφές παραβατικότητας που εκδηλώνονταν εντός των ίδιων των θεσμών εξουσίας και προκαλούσαν σημαντική κοινωνική βλάβη (Αλοσκόφης, 2019: 91-93· Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 71-79).

Η απαρχή της σχετικής συζήτησης εντοπίζεται στο έργο του Edwin Sutherland, ο οποίος εισήγαγε την έννοια του εγκλήματος του λευκού κολάρου (white-collar crime) προκειμένου να περιγράψει εγκλήματα που τελούνται από πρόσωπα υψηλού κοινωνικού κύρους στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Η συμβολή του υπήρξε καθοριστική, καθώς αμφισβήτησε την κυρίαρχη αντίληψη ότι η εγκληματικότητα αποτελεί πρωτίστως χαρακτηριστικό των κοινωνικά αδύναμων ομάδων και ανέδειξε ότι και οι οικονομικά ή κοινωνικά ισχυροί δύνανται να εμπλέκονται σε σοβαρές μορφές παραβατικότητας (Γεωργούλας, 2019: 41-43). Παρά τη σημασία της, η έννοια του εγκλήματος του λευκού κολάρου κρίθηκε σταδιακά περιορισμένη, καθώς επικεντρωνόταν κυρίως σε οικονομικά εγκλήματα και σε ατομικούς δράστες. Η σύγχρονη εγκληματολογική θεωρία προχώρησε στην ανάπτυξη της ευρύτερης έννοιας των εγκλημάτων των ισχυρών, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο οικονομικά εγκλήματα αλλά και μορφές παραβατικότητας που αναπτύσσονται εντός κρατικών θεσμών, μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου και οργανισμών που διαθέτουν σημαντική πολιτική ή διοικητική ισχύ. Η μετατόπιση αυτή σηματοδότησε την υπέρβαση μιας ατομικιστικής προσέγγισης της εγκληματικότητας και την ανάδειξη των θεσμικών και δομικών συνθηκών μέσα στις οποίες παράγεται η παραβατικότητα (Βιδάλη, 2013: 221-233).

Στο πλαίσιο της θεωρητικής αυτής διεύρυνσης αναπτύχθηκαν οι έννοιες του κρατικού εγκλήματος και του κρατικο-εταιρικού εγκλήματος. Ως κρατικό έγκλημα νοούνται πράξεις ή παραλείψεις κρατικών οργάνων που παραβιάζουν θεμελιώδεις κανόνες δικαίου, συνταγματικές αρχές ή ανθρώπινα δικαιώματα, ακόμη και όταν δεν τυποποιούνται ρητά ως εγκλήματα στο εσωτερικό δίκαιο (Χουλιάρης, 2019: 76-77). Αντίστοιχα, το κρατικο-εταιρικό έγκλημα αναφέρεται σε μορφές συνεργασίας μεταξύ κρατικών θεσμών και ιδιωτικών συμφερόντων που οδηγούν σε σοβαρή κοινωνική βλάβη ή διευκολύνουν την ανάπτυξη παράνομων δραστηριοτήτων (Βιδάλη, 2017: 132-135). Οι θεωρητικές αυτές κατηγορίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη

μελέτη της αστυνομικής διαφθοράς, καθώς επιτρέπουν την κατανόησή της όχι ως μεμονωμένης υπηρεσιακής παρέκκλισης αλλά ως φαινομένου που μπορεί να αναπτύσσεται στο εσωτερικό των ίδιων των θεσμών κοινωνικού ελέγχου. Όταν η παράνομη συμπεριφορά δεν περιορίζεται σε μεμονωμένους δράστες αλλά αποκτά σταθερότητα, επαναληπτικότητα και οργανωσιακή ανοχή, η διαφθορά εμφανίζει χαρακτηριστικά θεσμικής εγκληματικότητας και συνδέεται άμεσα με τη θεωρία των εγκλημάτων των ισχυρών (Βιδάλη, 2017: 132-136).

Η εγκληματολογική βιβλιογραφία έχει εντοπίσει ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τα εγκλήματα των ισχυρών από τις συμβατικές μορφές εγκληματικότητας. Πρώτο χαρακτηριστικό αποτελεί η χαμηλή ποινική και κοινωνική ορατότητα. Τα εγκλήματα αυτά τελούνται συνήθως σε περιβάλλοντα που χαρακτηρίζονται από μυστικότητα, εξειδικευμένη γνώση και περιορισμένη δημόσια εποπτεία. Ως αποτέλεσμα, η αποκάλυψή τους είναι δυσχερής και η καταγραφή τους συχνά ελλιπής (Αλοσκόφης, 2019: 106-107). Δεύτερο χαρακτηριστικό αποτελεί η ιδιαίτερα αυξημένη κοινωνική βλάβη. Παρότι τα εγκλήματα των ισχυρών δεν συνδέονται πάντοτε με άμεση σωματική βία ή εμφανή θυματοποίηση, οι συνέπειές τους είναι συχνά εκτεταμένες και μακροχρόνιες. Η υπονόμευση της εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς, η διατάραξη της κοινωνικής συνοχής και η αποδυνάμωση του κράτους δικαίου συνιστούν μορφές κοινωνικής βλάβης που υπερβαίνουν κατά πολύ τις συνέπειες πολλών συμβατικών εγκλημάτων (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 71-79). Τρίτο χαρακτηριστικό αποτελεί η δομική ατιμωρησία. Οι δράστες διαθέτουν συχνά πρόσβαση σε μηχανισμούς εξουσίας, πληροφόρησης και επιρροής, γεγονός που περιορίζει την πιθανότητα αποκάλυψης και ποινικής αντιμετώπισης των πράξεών τους. Η ισχύς αυτή δεν λειτουργεί μόνο ως μέσο τέλεσης των εγκλημάτων αλλά και ως μηχανισμός αποφυγής της λογοδοσίας (Βιδάλη, 2017: 135-136). Η αστυνομική διαφθορά συγκεντρώνει σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά αυτά. Οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί διαθέτουν θεσμική εξουσία, πρόσβαση σε πληροφορίες και δυνατότητα επηρεασμού των διαδικασιών κοινωνικού ελέγχου. Η παραβατική τους δράση αναπτύσσεται συχνά σε συνθήκες χαμηλής ορατότητας, ενώ οι συνέπειές της επηρεάζουν άμεσα τη λειτουργία της δικαιοσύνης, την αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής και τη νομιμοποίηση των θεσμών.

Σύμφωνα με τον Punch, η αστυνομική διαφθορά δεν αποτελεί απλώς ατομική παρέκκλιση αλλά προβλέψιμο προϊόν συγκεκριμένων οργανωσιακών συνθηκών, όπως η ανεπαρκής εποπτεία, η κουλτούρα σιωπής και οι μηχανισμοί συγκάλυψης που ενδέχεται να αναπτύσσονται στο εσωτερικό των αστυνομικών οργανώσεων. Η προσέγγιση αυτή μετατοπίζει την ανάλυση από το επίπεδο της ατομικής ευθύνης προς το επίπεδο των θεσμών, αναδεικνύοντας τον ρόλο των οργανωσιακών δομών στην παραγωγή και αναπαραγωγή της παραβατικότητας (Κουλούρης, 2019: 15-21). Η αστυνομική διαφθορά, επομένως, δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως αποτέλεσμα ηθικής αποτυχίας ορισμένων προσώπων. Η ένταξή της στο θεωρητικό πλαίσιο των εγκλημάτων των ισχυρών επιτρέπει την κατανόηση του φαινομένου ως μορφής θεσμικής εγκληματικότητας, η οποία συνδέεται με την άσκηση εξουσίας, τη

λειτουργία των οργανισμών και τις δυνατότητες επιρροής στους ίδιους τους μηχανισμούς ελέγχου και λογοδοσίας.

1.3 Η συμβολή της κριτικής εγκληματολογίας στην κατανόηση της αστυνομικής διαφθοράς

Η προσέγγιση της αστυνομικής διαφθοράς ως μορφής θεσμικής εγκληματικότητας και εγκλήματος των ισχυρών αναδεικνύει τα όρια των παραδοσιακών εγκληματολογικών προσεγγίσεων και οδηγεί στην ανάγκη αξιοποίησης ευρύτερων θεωρητικών εργαλείων. Η κριτική εγκληματολογία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ερμηνευτικά πλαίσια για την κατανόηση φαινομένων όπως η διαφθορά, καθώς μετατοπίζει το ενδιαφέρον από την ατομική παραβατικότητα στις σχέσεις εξουσίας, στη λειτουργία των θεσμών και στις διαδικασίες κοινωνικού ελέγχου (Βιδάλη, 2017: 132-136). Η παραδοσιακή εγκληματολογία, όπως διαμορφώθηκε ιστορικά, επικεντρώθηκε κυρίως στη μελέτη της συμβατικής εγκληματικότητας και των κοινωνικά περιθωριοποιημένων δραστών. Η ερευνητική της ατζέντα επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τα επίσημα στατιστικά δεδομένα, τα οποία αποτυπώνουν κυρίως εγκλήματα υψηλής ορατότητας, όπως η κλοπή, η ληστεία ή οι πράξεις βίας. Ως αποτέλεσμα, μορφές εγκληματικότητας που αναπτύσσονται εντός θεσμών εξουσίας παρέμειναν για μεγάλο χρονικό διάστημα στο περιθώριο της εγκληματολογικής ανάλυσης (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 71-79).

Η αστυνομική διαφθορά αναδεικνύει με ιδιαίτερη ένταση αυτόν τον περιορισμό. Πρόκειται για μορφή εγκληματικότητας που χαρακτηρίζεται από μυστικότητα, περιορισμένη ορατότητα και δυσχέρεια καταγραφής. Σε αντίθεση με τα συμβατικά εγκλήματα, δεν υπάρχει πάντοτε άμεσο και ορατό θύμα, ενώ συχνά οι εμπλεκόμενοι έχουν κοινό συμφέρον στην απόκρυψη της παράνομης συναλλαγής. Η εξάρτηση από τις επίσημες στατιστικές και τις καταγεγραμμένες υποθέσεις οδηγεί επομένως σε συστηματική υποεκτίμηση της έκτασης του φαινομένου και δημιουργεί μια στρεβλή εικόνα της πραγματικής εγκληματικότητας (Αλοσκόφης, 2019: 106-107). Παράλληλα, η παραδοσιακή εγκληματολογία τείνει να ερμηνεύει την εγκληματική συμπεριφορά μέσα από ατομικά χαρακτηριστικά, ψυχολογικές ιδιαιτερότητες ή κοινωνικές συνθήκες που επηρεάζουν τον δράστη. Αν και οι παράγοντες αυτοί παρουσιάζουν αναμφίβολα ερμηνευτική αξία, αποδεικνύονται ανεπαρκείς για την κατανόηση σύνθετων μορφών θεσμικής παραβατικότητας. Η αστυνομική διαφθορά δεν μπορεί να εξηγηθεί πειστικά ως αποτέλεσμα μεμονωμένων ηθικών αποκλίσεων ή προσωπικών αδυναμιών. Αντιθέτως, συχνά αναπτύσσεται μέσα σε συγκεκριμένα οργανωσιακά περιβάλλοντα, άτυπους κανόνες λειτουργίας και σχέσεις εξουσίας που διευκολύνουν ή ανέχονται την παραβατικότητα (Βιδάλη, 2017: 132-136).

Η κριτική αυτή έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα από τους Brown και Cloke, οι οποίοι αμφισβητούν τις κυρίαρχες αντιλήψεις που αντιμετωπίζουν τη διαφθορά αποκλειστικά ως ατομική ηθική παρέκκλιση ή ως απλή παραβίαση κανόνων δικαίου. Σύμφωνα με την προσέγγισή τους, η διαφθορά συνδέεται με τις ίδιες τις δομές εξουσίας, τις

διαδικασίες διακυβέρνησης και τις θεσμικές πρακτικές που παράγουν ή αναπαράγουν σχέσεις ανισότητας και εξάρτησης. Υπό το πρίσμα αυτό, η διαφθορά δεν αποτελεί απλώς απόκλιση από την ομαλή λειτουργία των θεσμών, αλλά δύναται να αναπτύσσεται μέσα στις ίδιες τις διαδικασίες λειτουργίας τους (Brown & Cloke, 2004: 276-285). Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η επισήμανση των Brown και Cloke ότι σε ορισμένα οργανωσιακά περιβάλλοντα αναπτύσσονται «γκρίζες ζώνες» μεταξύ νομιμότητας και παραβατικότητας. Οι πρακτικές αυτές δεν εμφανίζονται πάντοτε ως σαφείς παραβιάσεις του νόμου, αλλά ενσωματώνονται σταδιακά στην καθημερινή λειτουργία των οργανισμών και γίνονται αντιληπτές ως φυσιολογικές ή αναμενόμενες. Η προβληματική αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη μελέτη της αστυνομικής διαφθοράς, καθώς επιτρέπει την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αποκλίνουσες πρακτικές μπορεί να αποκτούν στοιχεία κανονικοποίησης στο εσωτερικό των σωμάτων ασφαλείας.

Ένα ακόμη σημαντικό όριο της παραδοσιακής εγκληματολογίας αφορά την υποτίμηση της κοινωνικής βλάβης που προκαλούν τα εγκλήματα των ισχυρών. Η ανάλυση της εγκληματικότητας βασίστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα σε κριτήρια όπως η σωματική βλάβη, η υλική ζημία και η άμεση θυματοποίηση. Ωστόσο, πολλές μορφές θεσμικής εγκληματικότητας προκαλούν επιπτώσεις οι οποίες δεν αποτυπώνονται εύκολα μέσα από αυτά τα κριτήρια. Η αστυνομική διαφθορά δεν βλάπτει μόνο συγκεκριμένα πρόσωπα ή συμφέροντα, αλλά επηρεάζει συνολικά τη λειτουργία των θεσμών, τη νομιμοποίηση του ποινικού συστήματος και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος δικαίου (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 71-79). Η έννοια της κοινωνικής βλάβης, η οποία αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της κριτικής εγκληματολογίας, προσφέρει ένα ευρύτερο ερμηνευτικό εργαλείο για την κατανόηση αυτών των συνεπειών. Μέσα από αυτήν την οπτική, η σημασία μιας πράξης δεν αξιολογείται αποκλειστικά με βάση την ποινική της τυποποίηση, αλλά και με βάση τις πραγματικές κοινωνικές, πολιτικές και θεσμικές επιπτώσεις που προκαλεί. Η προσέγγιση αυτή καθιστά δυνατή την ανάδειξη μορφών παραβατικότητας οι οποίες, παρά τη χαμηλή ποινική τους ορατότητα, προκαλούν ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες για την κοινωνική συνοχή και τη δημοκρατική λειτουργία των θεσμών (Βιδάλη, 2017: 134-135).

Η κριτική εγκληματολογία δίνει, επίσης, ιδιαίτερη έμφαση στην επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής. Σύμφωνα με τη σχετική θεωρία, το ποινικό σύστημα δεν αντιμετωπίζει όλες τις μορφές εγκληματικότητας με τον ίδιο τρόπο. Ορισμένες συμπεριφορές αποτελούν αντικείμενο εντατικού κοινωνικού και ποινικού ελέγχου, ενώ άλλες, παρά τη σοβαρότητα των συνεπειών τους, παραμένουν συχνά στο περιθώριο της ποινικής αντίδρασης (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 71-79). Η διαπίστωση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη μελέτη της αστυνομικής διαφθοράς, καθώς οι δράστες διαθέτουν θεσμική ισχύ και πρόσβαση στους ίδιους τους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου, γεγονός που ενδέχεται να περιορίζει την πιθανότητα αποκάλυψης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης των πράξεών τους. Η προβληματική αυτή συνδέεται άμεσα με τη θεωρία των εγκλημάτων των ισχυρών, η οποία αναδεικνύει ότι η ισχύς δεν λειτουργεί μόνο ως μέσο τέλεσης της παραβατικότητας αλλά και ως παράγοντας που

επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο ορίζεται, εντοπίζεται και τιμωρείται το έγκλημα. Η μελέτη της αστυνομικής διαφθοράς δεν αφορά μόνο την ανάλυση παράνομων συμπεριφορών, αλλά και την εξέταση των θεσμικών διαδικασιών που καθορίζουν τα όρια της λογοδοσίας και του κοινωνικού ελέγχου. Επομένως, η κριτική εγκληματολογία προσφέρει ένα ολοκληρωμένο θεωρητικό πλαίσιο για την κατανόηση της αστυνομικής διαφθοράς, καθώς επιτρέπει την υπέρβαση ατομικιστικών ερμηνειών και αναδεικνύει τον ρόλο των θεσμών, των σχέσεων εξουσίας και των οργανωσιακών πρακτικών στην παραγωγή και αναπαραγωγή της παραβατικότητας. Υπό το πρίσμα αυτό, η αστυνομική διαφθορά δεν αντιμετωπίζεται ως αποτέλεσμα μεμονωμένων ηθικών αποτυχιών, αλλά ως φαινόμενο που συνδέεται με συγκεκριμένες κοινωνικές, πολιτικές και θεσμικές συνθήκες (Βιδάλη, 2017: 132-136). Το θεωρητικό αυτό πλαίσιο επιτρέπει τη σύνδεση της εγκληματολογικής ανάλυσης με το ποινικό και θεσμικό επίπεδο που εξετάζεται στη συνέχεια της εργασίας. Η κατανόηση της αστυνομικής διαφθοράς ως μορφής θεσμικής εγκληματικότητας, εγκλήματος των ισχυρών και κοινωνικής βλάβης αποτελεί τη βάση για την ανάλυση του ισχύοντος ποινικού πλαισίου και της εμπειρικής μελέτης περίπτωσης που ακολουθεί στα επόμενα κεφάλαια.

Κεφάλαιο 2

Θεσμικό και ποινικό πλαίσιο αντιμετώπισης της διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία

Η αντιμετώπιση της διαφθοράς στον δημόσιο τομέα αποτελεί κεντρικό άξονα της ποινικής πολιτικής των σύγχρονων κρατών δικαίου. Στην ελληνική έννομη τάξη, η διαφθορά ρυθμίζεται τόσο μέσω ειδικών ποινικών διατάξεων όσο και μέσω ευρύτερων θεσμικών μηχανισμών ελέγχου και λογοδοσίας. Η παρούσα ενότητα εξετάζει το ισχύον ποινικό και θεσμικό πλαίσιο, με έμφαση στα εγκλήματα διαφθοράς δημοσίων υπαλλήλων και ειδικότερα των αστυνομικών.

Κομβικής σημασίας για την εφαρμογή των εγκλημάτων διαφθοράς είναι η έννοια του «υπαλλήλου», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 13 περ. α' του Ποινικού Κώδικα. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, υπάλληλος θεωρείται κάθε πρόσωπο στο οποίο έχει ανατεθεί, έστω και προσωρινά, η άσκηση δημόσιας υπηρεσίας. Η ευρεία αυτή ερμηνεία επιτρέπει την υπαγωγή των αστυνομικών στο πεδίο εφαρμογής των εγκλημάτων διαφθοράς χωρίς αμφισβήτηση. Η θεωρία έχει επισημάνει ότι η έννοια του υπαλλήλου στο ποινικό δίκαιο είναι λειτουργική και όχι οργανική, γεγονός που ενισχύει την αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής (Ανδρουλάκης, 2016: 45-48). Η ιδιότητα του υπαλλήλου δεν αποτελεί απλώς τυπικό στοιχείο, αλλά συνδέεται άμεσα με την αυξημένη απαίτηση νομιμότητας και ακεραιότητας, ιδίως όταν πρόκειται για όργανα επιβολής του νόμου.

2.1 Δωροληψία υπαλλήλου (άρθρο 235 ΠΚ) και αστυνομική διαφθορά

Η δωροληψία υπαλλήλου, όπως τυποποιείται στο άρθρο 235 του Ποινικού Κώδικα, αποτελεί τον κεντρικό ποινικό πυρήνα της εγκληματικότητας της διαφθοράς στον δημόσιο τομέα. Ιδίως στην περίπτωση των αστυνομικών, το συγκεκριμένο έγκλημα αποκτά αυξημένη ποινική και κοινωνική απαξία, καθώς τελείται από όργανα επιφορτισμένα με την τήρηση της νομιμότητας και την προστασία του κοινωνικού συνόλου. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 235 ΠΚ, τιμωρείται ο υπάλληλος ο οποίος ζητεί ή λαμβάνει, άμεσα ή μέσω τρίτου, οποιοδήποτε ωφέλημα, για τον ίδιο ή για άλλον, προκειμένου να ενεργήσει ή να παραλείψει υπηρεσιακή πράξη ή να ενεργήσει κατά παράβαση των καθηκόντων του. Η διάταξη αυτή προστατεύει πρωτίστως την ακεραιότητα της δημόσιας διοίκησης και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτήν (Ανδρουλάκης, 2016: 309).

Ως προς το υποκειμενικό στοιχείο, απαιτείται δόλος, ο οποίος περιλαμβάνει τη γνώση της ιδιότητας του υπαλλήλου και την επίγνωση ότι το ωφέλημα συνδέεται αιτιωδώς με την υπηρεσιακή πράξη ή παράλειψη. Η θεωρία δέχεται ότι αρκεί ενδεχόμενος δόλος, χωρίς να απαιτείται ειδικός σκοπός παράνομου πλουτισμού (Κουράκης, 2002: 114-116). Το αντικειμενικό στοιχείο του εγκλήματος συνίσταται στη λήψη ή την αποδοχή υπόσχησης ωφελήματος. Η έννοια του «ωφελήματος» ερμηνεύεται ευρύτατα και περιλαμβάνει κάθε υλική ή άυλη παροχή που μπορεί να βελτιώσει τη θέση του υπαλλήλου, όπως χρηματικά ποσά, παροχές σε είδος ή ακόμη και ευνοϊκή μεταχείριση

τρίτων προσώπων (ΑΠ 1234/2019). Η ευρύτητα της έννοιας αυτής καθιστά το άρθρο 235 ΠΚ ιδιαίτερα λειτουργικό για την αντιμετώπιση σύνθετων μορφών διαφθοράς, όπως αυτές που παρατηρούνται στην αστυνομική πρακτική.

Ιδιαίτερη σημασία για την αστυνομική διαφθορά έχει η έννοια της «υπηρεσιακής πράξης ή παράλειψης». Η νομολογία του Αρείου Πάγου έχει κρίνει ότι δεν απαιτείται η πράξη να είναι τυπικά παράνομη· αρκεί να εντάσσεται στο πλαίσιο των υπηρεσιακών καθηκόντων του υπαλλήλου (ΑΠ 1022/2020).

Στην περίπτωση των αστυνομικών, υπηρεσιακή παράλειψη μπορεί να συνίσταται:

- στη μη διενέργεια ελέγχων,
- στην καθυστέρηση προανακριτικών ενεργειών,
- στην ανοχή παράνομων δραστηριοτήτων,
- ή στη μη βεβαίωση παραβάσεων.

Η θεωρία έχει επισημάνει ότι η δωροληψία υπαλλήλου μπορεί να στοιχειοθετηθεί ακόμη και όταν η πράξη που τελικά τελείται είναι τυπικά νόμιμη, εφόσον αυτή τελείται στο πλαίσιο μιας ανταλλακτικής σχέσης με το ωφέλημα (Ανδρουλάκης, 2016: 316).

Η δωροληψία αστυνομικών δεν συνιστά απλώς ατομική παραβατικότητα, αλλά μορφή θεσμικής διαφθοράς, καθώς υπονομεύει τη λειτουργία των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου. Η εγκληματολογική βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η διαφθορά στους φορείς επιβολής του νόμου έχει πολλαπλασιαστικές κοινωνικές συνέπειες, καθώς διευκολύνει και προστατεύει τη δράση οργανωμένων εγκληματικών δικτύων (UNODC, 2011: 3-4, 25-27). Στο πλαίσιο της μελέτης περίπτωσης που εξετάζεται στην παρούσα εργασία, η λήψη ωφελημάτων από αστυνομικούς με αντάλλαγμα την παροχή «προστασίας» σε παράνομες δραστηριότητες συνιστά κλασική περίπτωση δωροληψίας υπαλλήλου, η οποία δύναται να συρρεύσει με άλλα εγκλήματα, όπως η παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου και η εγκληματική οργάνωση.

Η νομολογία αντιμετωπίζει με αυστηρότητα το έγκλημα της δωροληψίας, ιδίως όταν αφορά αστυνομικούς. Ο Άρειος Πάγος έχει επισημάνει ότι η ιδιότητα του αστυνομικού ενισχύει την ποινική απαξία της πράξης, καθώς πρόκειται για υπάλληλο επιφορτισμένο με την προστασία της έννομης τάξης (ΑΠ 1468/2018). Ωστόσο, στην πράξη, η απόδειξη της δωροληψίας παρουσιάζει σημαντικές δυσχέρειες, ιδίως όταν το ωφέλημα παρέχεται έμμεσα ή μέσω τρίτων. Η δυσχέρεια αυτή συμβάλλει στη χαμηλή καταδικαστική απόδοση των υποθέσεων διαφθοράς και συνδέεται άμεσα με τα φαινόμενα επιλεκτικότητας της ποινικής καταστολής που αναλύονται σε επόμενο κεφάλαιο.

2.2 Δωροδοκία υπαλλήλου (άρθρο 236 ΠΚ) και ο ρόλος των ιδιωτών στη διαφθορά της αστυνομίας

Η δωροδοκία υπαλλήλου, όπως τυποποιείται στο άρθρο 236 ΠΚ, συνιστά το συμμετρικό έγκλημα της δωροληψίας και αφορά την πλευρά του ιδιώτη ή τρίτου προσώπου που παρέχει ή υπόσχεται ωφέλημα σε δημόσιο υπάλληλο. Η διάταξη αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία για την ανάλυση της αστυνομικής διαφθοράς, καθώς αναδεικνύει ότι η διαφθορά δεν αποτελεί αποκλειστικά πρόβλημα των κρατικών λειτουργιών, αλλά αποτέλεσμα εγκληματικής αλληλεπίδρασης μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Σύμφωνα με το άρθρο 236 ΠΚ, τιμωρείται όποιος παρέχει ή υπόσχεται σε υπάλληλο οποιοδήποτε ωφέλημα, προκειμένου ο τελευταίος να ενεργήσει ή να παραλείψει υπηρεσιακή πράξη ή να ενεργήσει κατά παράβαση των καθηκόντων του. Το έγκλημα ολοκληρώνεται ανεξαρτήτως της αποδοχής του ωφελήματος από τον υπάλληλο, γεγονός που καταδεικνύει την πρόθεση του νομοθέτη να αντιμετωπίσει τη διαφθορά σε πρώιμο στάδιο (Ανδρουλάκης, 2016: 325).

Ως προς την αντικειμενική υπόσταση, το έγκλημα συνίσταται στην παροχή ή υπόσχεση ωφελήματος. Όπως και στη δωροληψία, η έννοια του «ωφελήματος» ερμηνεύεται ευρύτατα και περιλαμβάνει κάθε παροχή υλικής ή άυλης φύσης που μπορεί να επηρεάσει τη βούληση του υπαλλήλου. Η θεωρία δέχεται ότι ακόμη και η υπόσχεση μελλοντικού πλεονεκτήματος αρκεί για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος (Κουράκης, 2002: 120-122). Ως προς το υποκειμενικό στοιχείο, απαιτείται δόλος, ο οποίος περιλαμβάνει τη γνώση της ιδιότητας του υπαλλήλου και τον σκοπό επηρεασμού της υπηρεσιακής του συμπεριφοράς. Δεν απαιτείται ειδικός σκοπός παράνομου πλουτισμού, ούτε είναι αναγκαίο να πραγματοποιηθεί τελικά η υπηρεσιακή πράξη ή παράλειψη (ΑΠ 584/2017). Η ανεξαρτησία της δωροδοκίας από την πραγματική έκβαση της συναλλαγής προσδίδει στη διάταξη προληπτικό χαρακτήρα και ενισχύει τη δυνατότητα ποινικής αντιμετώπισης οργανωμένων μορφών διαφθοράς.

Η διάκριση μεταξύ δωροδοκίας (άρθρο 236 ΠΚ) και δωροληψίας (άρθρο 235 ΠΚ) δεν είναι απλώς θεωρητική, αλλά έχει σημαντικές πρακτικές συνέπειες. Ενώ στη δωροληψία ο δράστης είναι ο υπάλληλος, στη δωροδοκία ο δράστης είναι ο ιδιώτης ή τρίτο πρόσωπο που επιχειρεί να επηρεάσει τη δημόσια λειτουργία. Η νομολογία έχει επανειλημμένα κρίνει ότι τα δύο εγκλήματα τελούνται αυτοτελώς και μπορούν να συρρεύσουν, χωρίς να απαιτείται η ολοκλήρωση της δωροληψίας για τη στοιχειοθέτηση της δωροδοκίας (ΑΠ 1029/2016). Η αυτοτέλεια αυτή επιτρέπει την ποινική αντιμετώπιση των ιδιωτών ακόμη και όταν η συνεργασία με τον υπάλληλο δεν ολοκληρώθηκε. Στο πλαίσιο της αστυνομικής διαφθοράς, η διάταξη αυτή καθίσταται κρίσιμη για τη δίωξη επιχειρηματιών ή εγκληματικών ομάδων που επιδιώκουν την εξαγορά αστυνομικής ανοχής.

Η διεθνής εγκληματολογική βιβλιογραφία αναγνωρίζει τη δωροδοκία δημοσίων λειτουργιών ως βασικό μηχανισμό διείσδυσης του οργανωμένου εγκλήματος στο κράτος (UNODC, 2004: 16-18). Η παροχή ωφελημάτων σε αστυνομικούς επιτρέπει

στα εγκληματικά δίκτυα να εξασφαλίζουν πληροφορίες, προστασία και ασυλία από ελέγχους. Στη μελέτη περίπτωσης της παρούσας εργασίας, η δωροδοκία εμφανίζεται ως συστηματική πρακτική, μέσω της οποίας ιδιώτες εξασφάλιζαν τη μη διενέργεια ελέγχων και την ανοχή παράνομων δραστηριοτήτων. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει ότι η αστυνομική διαφθορά δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά χωρίς την ποινική καταστολή των ιδιωτών που τη χρηματοδοτούν. Η νομολογία του Αρείου Πάγου έχει επισημάνει ότι για τη στοιχειοθέτηση της δωροδοκίας αρκεί η απόδειξη της πρόθεσης επηρεασμού της υπηρεσιακής συμπεριφοράς, χωρίς να απαιτείται η επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος (ΑΠ 584/2017). Παρά ταύτα, στην πράξη η απόδειξη του εγκλήματος παρουσιάζει δυσχέρειες, ιδίως όταν η παροχή ωφελημάτων γίνεται μέσω μεσαζόντων ή συγκαλύπτεται ως νόμιμη συναλλαγή. Η δυσχέρεια αυτή καθιστά αναγκαία τη χρήση ειδικών ανακριτικών τεχνικών και τη στενή συνεργασία των διωκτικών αρχών, όπως επισημαίνεται και από διεθνείς οργανισμούς (UNODC, 2011: 7-9).

Η δωροδοκία υπαλλήλου συχνά συρρέει με άλλα εγκλήματα, όπως η εγκληματική οργάνωση και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η συρροή αυτή αυξάνει σημαντικά την ποινική απαξία της πράξης και επιβεβαιώνει τον συστημικό χαρακτήρα της διαφθοράς. Η ποινική αντιμετώπιση των ιδιωτών δραστών αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την αποδόμηση των κυκλωμάτων διαφθοράς και συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για την ουσιαστική καταπολέμηση της αστυνομικής διαφθοράς.

2.3 Παράβαση καθήκοντος (άρθρο 259 ΠΚ)

Το άρθρο 259 ΠΚ τιμωρεί τον υπάλληλο που παραβαίνει τα καθήκοντά του με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή τρίτος παράνομο όφελος ή να βλάψει άλλον. Πρόκειται για διάταξη επικουρικού χαρακτήρα, η οποία εφαρμόζεται συχνά σε υποθέσεις αστυνομικής αυθαιρεσίας και διαφθοράς. Η παράβαση καθήκοντος παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία στις περιπτώσεις όπου δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί δωροληψία, αλλά αποδεικνύεται σαφής απόκλιση από τα υπηρεσιακά καθήκοντα. Η θεωρία υπογραμμίζει ότι η διάταξη αυτή λειτουργεί ως «δίχτυ ασφαλείας» της ποινικής καταστολής (Βιδάλη, 2013: 221-224).

2.4 Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου (άρθρο 252 ΠΚ) και διαρροή πληροφοριών από αστυνομικούς

Η παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου, όπως προβλέπεται στο άρθρο 252 ΠΚ, αποτελεί ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά και συχνά τελούμενα εγκλήματα στο πλαίσιο της αστυνομικής διαφθοράς. Το έγκλημα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία όταν τελείται από αστυνομικούς, καθώς η πρόσβαση σε ευαίσθητες πληροφορίες συνδέεται άμεσα με τη δυνατότητα πρόληψης και καταστολής της εγκληματικότητας. Σύμφωνα με τη διάταξη, τιμωρείται ο υπάλληλος που αποκαλύπτει πληροφορίες οι οποίες του εμπιστεύθηκαν ή περιήλθαν σε γνώση του λόγω της υπηρεσίας του και οι οποίες έπρεπε να παραμείνουν απόρρητες. Το έννομο αγαθό που προστατεύεται είναι τόσο η εύρυθμη

λειτουργία της δημόσιας διοίκησης όσο και η εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτήν (Ανδρουλάκης, 2016: 401-403).

Η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος συνίσταται στην αποκάλυψη της απόρρητης πληροφορίας σε μη δικαιούμενο πρόσωπο. Δεν απαιτείται η επέλευση συγκεκριμένης βλάβης, καθώς το έγκλημα είναι τυπικό. Αρκεί η αντικειμενικά παράνομη αποκάλυψη (ΑΠ 1485/2017). Ως προς το υποκειμενικό στοιχείο, απαιτείται δόλος, ο οποίος περιλαμβάνει τη γνώση του απόρρητου χαρακτήρα της πληροφορίας. Η θεωρία δέχεται ότι ακόμη και ενδεχόμενος δόλος επαρκεί για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος (Κουράκης, 2002: 176).

Στην πράξη, η παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου λειτουργεί συχνά ως μέσο διευκόλυνσης άλλων εγκλημάτων, όπως η δωροληψία και η εγκληματική οργάνωση. Η διαρροή πληροφοριών για επικείμενους ελέγχους ή επιχειρήσεις επιτρέπει στα εγκληματικά δίκτυα να προσαρμόζουν τη δράση τους και να αποφεύγουν τη σύλληψη. Στη μελέτη περίπτωσης της παρούσας εργασίας, η διαρροή υπηρεσιακών πληροφοριών αποτέλεσε κρίσιμο στοιχείο για τη λειτουργία του κυκλώματος, επιβεβαιώνοντας τη διεθνή βιβλιογραφία που αναγνωρίζει την παροχή εμπιστευτικών πληροφοριών προς εγκληματικά δίκτυα ως βασική μορφή αστυνομικής διαφθοράς και ως μηχανισμό διευκόλυνσης της εγκληματικής δραστηριότητας (Europol, 2021: 52-54).

Η νομολογία του Αρείου Πάγου έχει επισημάνει ότι το απόρρητο δεν αίρεται λόγω της ιδιότητας του αποδέκτη της πληροφορίας, ακόμη και αν πρόκειται για άλλο δημόσιο λειτουργό (ΑΠ 1713/2016). Η απόδειξη του εγκλήματος παρουσιάζει δυσχέρειες, ιδίως όταν η αποκάλυψη γίνεται προφορικά ή μέσω ανεπίσημων διαύλων επικοινωνίας. Οι δυσχέρειες αυτές συμβάλλουν στη χαμηλή καταδικαστική απόδοση των σχετικών υποθέσεων και ενισχύουν τα φαινόμενα ατιμωρησίας.

2.5 Εγκληματική οργάνωση (άρθρο 187 ΠΚ) και συμμετοχή αστυνομικών

Η εφαρμογή του άρθρου 187 ΠΚ περί εγκληματικής οργάνωσης σε υποθέσεις αστυνομικής διαφθοράς αποτελεί ένα από τα πλέον κρίσιμα και αμφιλεγόμενα ζητήματα της ποινικής πρακτικής. Η διάταξη αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της οργανωμένης εγκληματικότητας και προβλέπει αυστηρές ποινές για τη σύσταση ή συμμετοχή σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα που επιδιώκει τη διάπραξη κακουργημάτων.

Για τη στοιχειοθέτηση της εγκληματικής οργάνωσης απαιτείται: α) ομάδα τριών ή περισσότερων προσώπων, β) δομημένη οργάνωση, γ) διαρκής δράση, δ) σκοπός τέλεσης κακουργημάτων (ΑΠ 1029/2016). Η συμμετοχή αστυνομικών σε τέτοια οργάνωση επιβαρύνει ιδιαίτερα την ποινική απαξία, καθώς οι δράστες αξιοποιούν τη θεσμική τους ιδιότητα για τη διευκόλυνση της εγκληματικής δράσης. Η εγκληματολογική βιβλιογραφία αναγνωρίζει ότι οι αστυνομικοί που συμμετέχουν σε εγκληματικές οργανώσεις λειτουργούν ως «εσωτερικοί συνεργοί», παρέχοντας πληροφορίες, προστασία και πρόσβαση σε κρατικούς μηχανισμούς (Tombs & Whyte, 2015). Στη μελέτη περίπτωσης της παρούσας εργασίας, η ύπαρξη κατανομής ρόλων

και σταθερής συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών και ιδιωτών δημιουργεί σοβαρές ενδείξεις πλήρωσης των στοιχείων του άρθρου 187 ΠΚ.

Η νομολογία εμφανίζεται επιφυλακτική στην εφαρμογή του άρθρου 187 ΠΚ σε υποθέσεις διαφθοράς, απαιτώντας αυστηρή απόδειξη της δομής και της διάρκειας της οργάνωσης (ΑΠ 187/2018). Η αυστηρότητα αυτή συχνά οδηγεί σε αποδυνάμωση της ποινικής αντιμετώπισης, περιορίζοντας την καταδίκη σε επιμέρους εγκλήματα. Η πρακτική αυτή έχει δεχθεί κριτική, καθώς υποβαθμίζει τον συστημικό χαρακτήρα της διαφθοράς και δυσχεραίνει την αποδόμηση των κυκλωμάτων.

2.6 Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ν. 4557/2018)

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνιστά ένα από τα σοβαρότερα σύγχρονα εγκλήματα, καθώς επιτρέπει τη μετατροπή των παράνομων ωφελημάτων σε φαινομενικά νόμιμα περιουσιακά στοιχεία. Στο πλαίσιο της αστυνομικής διαφθοράς, η συγκεκριμένη μορφή εγκληματικότητας αποκτά ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι τα οικονομικά οφέλη από τη δωροληψία, τη δωροδοκία και τη συμμετοχή σε εγκληματικές οργάνώσεις καθίστανται λειτουργικά μόνο εφόσον μπορούν να ενσωματωθούν στη νόμιμη οικονομία. Στην ελληνική έννομη τάξη, η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ρυθμίζεται από τον ν. 4557/2018, ο οποίος ενσωματώνει ευρωπαϊκές οδηγίες και εναρμονίζεται με τα διεθνή πρότυπα της Financial Action Task Force (FATF). Το αδίκημα αντιμετωπίζεται ως αυτοτελές και ανεξάρτητο από το βασικό έγκλημα, καθώς η ποινική ευθύνη για νομιμοποίηση μπορεί να στοιχειοθετηθεί ακόμη και χωρίς προηγούμενη καταδίκη για την κύρια εγκληματική δραστηριότητα (Ν. 4557/2018, άρθρα 2-3).

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αφορά κάθε πράξη απόκρυψης, μετατροπής, μεταβίβασης ή διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη της παράνομης προέλευσής τους. Το προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι αφενός η διαφάνεια και ακεραιότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και αφετέρου η αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής (Ανδρουλάκης, 2016: 512-515). Η σημασία του εγκλήματος έγκειται στο γεγονός ότι χωρίς τη δυνατότητα νομιμοποίησης των εσόδων, η εγκληματική δραστηριότητα καθίσταται λιγότερο ελκυστική και βιώσιμη.

Στις υποθέσεις αστυνομικής διαφθοράς, το βασικό έγκλημα (predicate offence) είναι συνήθως η δωροληψία υπαλλήλου, η εγκληματική οργάνωση ή η παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου. Τα ωφελήματα που αποκτώνται από τις πράξεις αυτές συνιστούν έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες και μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο νομιμοποίησης. Η θεωρία και η νομολογία δέχονται ότι η τέλεση του βασικού εγκλήματος δεν απαιτείται να έχει κριθεί αμετάκλητα, αρκεί να αποδεικνύεται η εγκληματική προέλευση των περιουσιακών στοιχείων (ΑΠ 1723/2020). Η αυτοτέλεια αυτή ενισχύει την αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής και επιτρέπει την ταυτόχρονη δίωξη για διαφθορά και ξέπλυμα χρήματος.

Η πρακτική εμπειρία δείχνει ότι οι αστυνομικοί που εμπλέκονται σε διαφθορά σπάνια διατηρούν τα παράνομα ωφελήματα σε εμφανή μορφή. Αντιθέτως, χρησιμοποιούν σύνθετες μεθόδους νομιμοποίησης, όπως:

- χρήση τρίτων προσώπων (συγγενών ή συνεργών),
- κατάθεση χρημάτων σε λογαριασμούς τρίτων,
- εικονικές συναλλαγές,
- αγορά περιουσιακών στοιχείων χαμηλής ορατότητας.

Η διεθνής βιβλιογραφία αναγνωρίζει ότι οι δημόσιοι λειτουργοί διαθέτουν ιδιαίτερη ικανότητα απόκρυψης των εσόδων, λόγω της γνώσης των ελεγκτικών μηχανισμών (FATF, 2019: 12-14, 46-48).

Η νομολογία του Αρείου Πάγου έχει επισημάνει ότι για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της νομιμοποίησης δεν απαιτείται η πλήρης ταυτοποίηση του βασικού εγκλήματος, αλλά επαρκεί η απόδειξη της εγκληματικής προέλευσης των περιουσιακών στοιχείων (ΑΠ 1354/2019). Παρά ταύτα, η απόδειξη του εγκλήματος παρουσιάζει σημαντικές δυσχέρειες, ιδίως όταν η νομιμοποίηση πραγματοποιείται μέσω πολύπλοκων οικονομικών σχημάτων. Οι δυσχέρειες αυτές ενισχύουν την ανάγκη εξειδικευμένων ελεγκτικών μηχανισμών και διακρατικής συνεργασίας.

Η δυνατότητα νομιμοποίησης των παράνομων εσόδων λειτουργεί ως ισχυρό κίνητρο για τη διαιώνιση της αστυνομικής διαφθοράς. Όπως επισημαίνει ο ΟΗΕ, η καταπολέμηση της διαφθοράς είναι αναποτελεσματική εάν δεν συνοδεύεται από αποτελεσματικά μέτρα κατά του ξεπλύματος χρήματος (UNODC, 2006. 68-70, 124-127). Η ποινική αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων συνιστά, συνεπώς, αναγκαίο συμπλήρωμα της καταστολής των εγκλημάτων διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος.

2.7 Το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών και η σχέση του με την ποινική ευθύνη

Το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών αποτελεί έναν κρίσιμο, αλλά συχνά προβληματικό, μηχανισμό αντιμετώπισης παραβατικών συμπεριφορών εντός των σωμάτων ασφαλείας. Στις υποθέσεις αστυνομικής διαφθοράς, η σχέση μεταξύ πειθαρχικής και ποινικής ευθύνης αναδεικνύεται ως κομβικό ζήτημα, καθώς ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί το πειθαρχικό σύστημα μπορεί να ενισχύσει είτε να υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής. Στην ελληνική έννομη τάξη, η πειθαρχική ευθύνη των αστυνομικών ρυθμίζεται από ειδικές διατάξεις και εσωτερικούς κανονισμούς, οι οποίοι προβλέπουν πειθαρχικά παραπτώματα, ποινές και διαδικασίες. Το πειθαρχικό δίκαιο έχει αυτοτελή σκοπό, που συνίσταται στη διατήρηση της υπηρεσιακής τάξης και της εύρυθμης λειτουργίας του Σώματος, χωρίς ωστόσο να αναιρεί ή να υποκαθιστά την ποινική ευθύνη (ΣτΕ 3317/2014).

Θεμελιώδης αρχή του διοικητικού και ποινικού δικαίου αποτελεί η αυτοτέλεια της πειθαρχικής και της ποινικής ευθύνης. Η ίδια πράξη μπορεί να θεμελιώνει τόσο πειθαρχική όσο και ποινική ευθύνη, χωρίς η μία να αποκλείει την άλλη. Η αρχή αυτή έχει παγίως γίνει δεκτή από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο έχει κρίνει ότι η πειθαρχική διαδικασία δεν δεσμεύεται από την έκβαση της ποινικής, ούτε το αντίστροφο (ΣτΕ 2151/2018). Ωστόσο, η αυτοτέλεια αυτή δεν σημαίνει απομόνωση. Αντιθέτως, στις υποθέσεις διαφθοράς, η παράλληλη και συντονισμένη λειτουργία των δύο διαδικασιών θεωρείται αναγκαία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου. Η θεωρία επισημαίνει ότι η υπερβολική έμφαση στην αυτοτέλεια μπορεί να οδηγήσει σε αποσύνδεση των μηχανισμών λογοδοσίας και, τελικά, σε ατιμωρησία (Βιδάλη, 2013: 229-231).

Το πειθαρχικό σύστημα της αστυνομίας λειτουργεί ως εσωτερικός μηχανισμός κοινωνικού ελέγχου, με σκοπό την αποτροπή και καταστολή παραβατικών συμπεριφορών. Στις περιπτώσεις αστυνομικής διαφθοράς, ο μηχανισμός αυτός αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς συχνά αποτελεί το πρώτο στάδιο αντίδρασης της διοίκησης απέναντι σε καταγγελίες ή ενδείξεις παρανομίας. Η εγκληματολογική βιβλιογραφία επισημαίνει ότι οι εσωτερικοί μηχανισμοί ελέγχου ενδέχεται να εμφανίζουν περιορισμένη αποτελεσματικότητα, καθώς οι οργανώσεις τείνουν να λειτουργούν με λογικές αυτοπροστασίας και επιλεκτικής λογοδοσίας, ιδιαίτερα όταν η παραβατικότητα εκδηλώνεται στο εσωτερικό τους (Βιδάλη, 2007: 102-106).

Στην ελληνική πρακτική παρατηρείται συχνά η προτεραιοποίηση της πειθαρχικής διαδικασίας έναντι της ποινικής, ιδίως στα αρχικά στάδια αποκάλυψης υποθέσεων διαφθοράς. Η πρακτική αυτή, αν και μπορεί να δικαιολογηθεί διοικητικά, ενέχει σοβαρούς κινδύνους για την ποινική καταστολή. Η θεωρία έχει επισημάνει ότι η επιβολή πειθαρχικών ποινών ή η θέση αστυνομικών σε διαθεσιμότητα μπορεί να λειτουργήσει ως «θεσμικό άλλοθι», δημιουργώντας την εντύπωση αποτελεσματικής αντίδρασης, ενώ στην πράξη η ποινική διερεύνηση καθυστερεί ή αποδυναμώνεται (Βιδάλη, 2007: 68-70). Το φαινόμενο αυτό συνδέεται άμεσα με την επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής.

Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας έχει θέσει σαφή όρια στη λειτουργία του πειθαρχικού δικαίου. Ειδικότερα, έχει κριθεί ότι η πειθαρχική κύρωση δεν μπορεί να υποκαταστήσει την ποινική ευθύνη, ιδίως όταν πρόκειται για πράξεις που συνιστούν σοβαρά ποινικά αδικήματα, όπως η δωροληψία ή η συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση (ΣτΕ 3317/2014). Παράλληλα, το ΣτΕ έχει τονίσει ότι η διοίκηση οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα πορίσματα της ποινικής διαδικασίας, χωρίς όμως να αναστέλλει αδικαιολόγητα την άσκηση πειθαρχικής εξουσίας. Η ισορροπία αυτή είναι κρίσιμη για την αποφυγή τόσο της συγκάλυψης όσο και της αυθαίρετης πειθαρχικής καταστολής.

Διεθνείς οργανισμοί, όπως η GRECO και ο ΟΗΕ, έχουν επισημάνει ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση της αστυνομικής διαφθοράς απαιτεί πειθαρχικούς μηχανισμούς που να λειτουργούν με διαφάνεια, ανεξαρτησία και λογοδοσία. Η GRECO έχει τονίσει ότι οι πειθαρχικές διαδικασίες δεν πρέπει να λειτουργούν ως

υποκατάστατο της ποινικής δικαιοσύνης, αλλά ως συμπληρωματικός μηχανισμός (GRECO, 2017: 21-24). Η σύγκλιση των διεθνών συστάσεων με τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων αναδεικνύει την ανάγκη αναθεώρησης της πρακτικής εφαρμογής του πειθαρχικού δικαίου, ώστε να ενισχυθεί η πραγματική λογοδοσία των αστυνομικών.

2.8 Η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας

Η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας αποτελεί τον βασικό θεσμικό μηχανισμό διερεύνησης καταγγελιών για διαφθορά και αυθαιρεσία αστυνομικών. Η λειτουργία της υπηρεσίας αυτής έχει αναγνωριστεί ως κρίσιμη τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η GRECO έχει επισημάνει ότι η ύπαρξη εξειδικευμένων και επαρκώς ανεξάρτητων μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική καταπολέμηση της αστυνομικής διαφθοράς (GRECO, 2017: 21-25). Παρά τα θετικά στοιχεία, έχουν διατυπωθεί προβληματισμοί σχετικά με την επιχειρησιακή ανεξαρτησία και τους διαθέσιμους πόρους της Υπηρεσίας.

Η μελέτη περίπτωσης που εξετάζεται στα επόμενα κεφάλαια αναδεικνύει τον καθοριστικό ρόλο της Υπηρεσίας Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας (Υ.Ε.Υ.Σ.Α.) στην αποκάλυψη και διερεύνηση σοβαρών υποθέσεων διαφθοράς εντός των σωμάτων επιβολής του νόμου. Σύμφωνα με τις ετήσιες απολογιστικές εκθέσεις της Υπηρεσίας, βασική αποστολή της αποτελεί η διερεύνηση, εξιχνίαση και δίωξη εγκλημάτων διαφθοράς που τελούνται από αστυνομικούς, λιμενικούς, πυροσβεστικούς υπαλλήλους και λοιπούς δημόσιους λειτουργούς, μέσω αξιοποίησης πληροφοριών, ειδικών ανακριτικών πράξεων και σύνθετων ερευνητικών μεθόδων. Οι εκθέσεις αναδεικνύουν ότι η διαφθορά στους μηχανισμούς επιβολής του νόμου εμφανίζεται συχνά σε οργανωμένες και δικτυωμένες μορφές, γεγονός που δυσχεραίνει σημαντικά τη διερεύνησή της λόγω της «κουλτούρας σιωπής», των σχέσεων αλληλεξάρτησης και των δυνατοτήτων συγκάλυψης που αναπτύσσονται στο εσωτερικό των θεσμών. Παράλληλα, οι ίδιες οι εκθέσεις επισημαίνουν ως κρίσιμο ζήτημα τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας, του λογοδοτικού χαρακτήρα των διαδικασιών και της αποτελεσματικότητας των ελέγχων, καθώς και την ανάγκη διαρκούς θεσμικής λογοδοσίας. (Υ.Ε.Υ.Σ.Α., Απολογιστική Έκθεση 2024: 1-3). Συναφείς επισημάνσεις διατυπώνει και ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος τονίζει ότι η αποτελεσματική διερεύνηση περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας και κατάχρησης εξουσίας αποτελεί βασική προϋπόθεση του κράτους δικαίου και της εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους θεσμούς. Στις ετήσιες εκθέσεις του επισημαίνονται συστηματικά προβλήματα πλημμελών πειθαρχικών ερευνών, ελλειπών αιτιολόγησης, καθυστερήσεων και δυσκολιών διασφάλισης ουσιαστικής αμεροληψίας, στοιχεία που καταδεικνύουν τα όρια της εσωτερικής θεσμικής λογοδοσίας και την ανάγκη ανεξάρτητων μηχανισμών ελέγχου (Συνήγορος του Πολίτη, Ετήσια Έκθεση 2023, Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.).

Η ανάλυση του ισχύοντος ποινικού και θεσμικού πλαισίου ανέδειξε ότι το ελληνικό δίκαιο διαθέτει ένα εκτεταμένο σύστημα ποινικών διατάξεων και μηχανισμών ελέγχου για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς στον δημόσιο τομέα και ειδικότερα στα σώματα ασφαλείας. Ωστόσο, η ύπαρξη τυπικών κανόνων δεν αρκεί από μόνη της για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς καθοριστική σημασία έχει ο βαθμός εφαρμογής τους στην πράξη, η λειτουργικότητα των ελεγκτικών μηχανισμών και το επίπεδο θεσμικής διαφάνειας και λογοδοσίας. Για τον λόγο αυτό, στο επόμενο κεφάλαιο εξετάζονται οι διεθνείς αξιολογήσεις, οι σχετικοί δείκτες και οι εκθέσεις οργανισμών σχετικά με τη διαφθορά και την αστυνομική ακεραιότητα, προκειμένου να αποτιμηθεί η θέση της Ελλάδας στο συγκριτικό ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο. Παρά τη σημασία της Υπηρεσίας Εσωτερικών Υποθέσεων για την αποκάλυψη περιστατικών διαφθοράς, η διεθνής και ελληνική βιβλιογραφία υπογραμμίζει ότι η αποτελεσματική λογοδοσία προϋποθέτει και την ύπαρξη ανεξάρτητων μηχανισμών εξωτερικού ελέγχου, οι οποίοι να διασφαλίζουν θεσμική διαφάνεια και αντικειμενικότητα κατά τη διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας (Βασιλαντωνοπούλου, 2023: 96-101).

Κεφάλαιο 3

Διεθνείς και ευρωπαϊκές αξιολογήσεις της διαφθοράς στα σώματα επιβολής του νόμου

Η καταπολέμηση της διαφθοράς δεν αποτελεί αποκλειστικά εθνική υπόθεση, αλλά αντικείμενο εντατικής διεθνούς και ευρωπαϊκής ρύθμισης. Η διεθνοποίηση του φαινομένου, η διασύνδεσή του με το οργανωμένο έγκλημα και η υπονόμηση του κράτους δικαίου έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη ενός πολυεπίπεδου πλαισίου κανόνων, συστάσεων και μηχανισμών αξιολόγησης. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στη διαφθορά εντός των σωμάτων ασφαλείας, καθώς η αποτελεσματικότητα κάθε πολιτικής κατά της διαφθοράς εξαρτάται από την ακεραιότητα των μηχανισμών επιβολής του νόμου.

3.1 Η διεθνής διάσταση της αστυνομικής διαφθοράς

Η αστυνομική διαφθορά δεν αποτελεί φαινόμενο περιορισμένο σε συγκεκριμένα εθνικά ή θεσμικά πλαίσια, αλλά εμφανίζεται ως διαχρονικό και διεθνές πρόβλημα, το οποίο απασχολεί τόσο τη διεθνή επιστημονική κοινότητα όσο και διεθνείς οργανισμούς. Η διεθνής εγκληματολογική βιβλιογραφία καταδεικνύει ότι τα φαινόμενα διαφθοράς στα σώματα ασφαλείας παρουσιάζουν κοινά δομικά χαρακτηριστικά ανεξαρτήτως εθνικού πλαισίου, όπως η κατάχρηση θεσμικής εξουσίας, η διαρροή υπηρεσιακών πληροφοριών, η κουλτούρα σιωπής και η θεσμική ανοχή (Βιδάλη, 2007: 90-106).

Η διεθνής βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η αστυνομική διαφθορά δεν αποτελεί απλώς παράπλευρη συνέπεια της οργανωμένης εγκληματικότητας, αλλά κρίσιμο παράγοντα διευκόλυνσης της λειτουργίας της. Η παροχή πληροφοριών, η δυνατότητα παρέμβασης σε ελέγχους και η πρόσβαση σε μηχανισμούς επιβολής του νόμου επιτρέπουν στα εγκληματικά δίκτυα να περιορίζουν τον επιχειρησιακό τους κίνδυνο και να αυξάνουν τη σταθερότητα της δράσης τους. Υπό την έννοια αυτή, η διαφθορά στους μηχανισμούς επιβολής του νόμου αντιμετωπίζεται διεθνώς ως σοβαρή απειλή όχι μόνο για τη λειτουργία της δικαιοσύνης αλλά και για την αποτελεσματικότητα της διεθνούς συνεργασίας κατά του οργανωμένου εγκλήματος (UNODC, 2011: 25-27). Η διεθνοποίηση της εγκληματικότητας και η ανάπτυξη διασυνοριακών δικτύων οργανωμένου εγκλήματος έχουν ενισχύσει τη σημασία της αστυνομικής διαφθοράς ως ζητήματος υπερεθνικής ασφάλειας. Διεθνείς οργανισμοί, όπως η Europol και η UNODC, επισημαίνουν ότι η λειτουργία των εγκληματικών οργανώσεων εξαρτάται συχνά από την ικανότητά τους να εξασφαλίζουν ανοχή, συνεργασία ή πρόσβαση σε πληροφορίες από κρατικούς μηχανισμούς επιβολής του νόμου (UNODC, 2011: 3-9 & Europol, 2021: 16-17). Η διαφθορά λειτουργεί έτσι ως μηχανισμός μείωσης του επιχειρησιακού κινδύνου, παρέχοντας στα εγκληματικά δίκτυα προστασία, προβλεψιμότητα και δυνατότητες αποφυγής του ποινικού ελέγχου.

Παράλληλα, η διεθνής εμπειρία αναδεικνύει ότι η αστυνομική διαφθορά αποτελεί μορφή εγκληματικότητας χαμηλής ορατότητας, καθώς οι σχετικές πράξεις χαρακτηρίζονται από μυστικότητα, αμοιβαίο όφελος των εμπλεκομένων και περιορισμένη πιθανότητα καταγγελίας. Η αντιμετώπιση του φαινομένου δυσχεραίνεται περαιτέρω όταν οι υποθέσεις διαφθοράς παραμένουν κυρίως αντικείμενο εσωτερικών πειθαρχικών μηχανισμών, γεγονός που ενισχύει την αίσθηση ατιμωρησίας και υπονομεύει την εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς (Βιδάλη, 2007: 90-93).

Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν οδηγήσει διεθνείς οργανισμούς και ευρωπαϊκούς θεσμούς στην ανάπτυξη προτύπων ακεραιότητας, λογοδοσίας και ανεξάρτητου ελέγχου των σωμάτων ασφαλείας. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα των σχετικών μηχανισμών εξαρτάται από την ουσιαστική θεσμική εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο και από την ύπαρξη πραγματικά ανεξάρτητων μηχανισμών διερεύνησης περιστατικών διαφθοράς και κατάχρησης εξουσίας. Η διεθνής διάσταση της αστυνομικής διαφθοράς παρέχει έτσι το αναγκαίο συγκριτικό πλαίσιο για την κατανόηση των αντίστοιχων προβλημάτων στην ελληνική έννομη τάξη και αναδεικνύει ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου προϋποθέτει όχι μόνο ποινικές παρεμβάσεις, αλλά και ευρύτερη θεσμική ενίσχυση των μηχανισμών λογοδοσίας και διαφάνειας.

3.2 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (UNCAC)

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (UNCAC), η οποία υιοθετήθηκε το 2003, αποτελεί το σημαντικότερο δεσμευτικό διεθνές νομικό κείμενο για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς. Η Σύμβαση καλύπτει ευρύ φάσμα θεμάτων, από την ποινικοποίηση συγκεκριμένων μορφών διαφθοράς έως την πρόληψη, τη διεθνή συνεργασία και την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων.

Ιδιαίτερη σημασία για τα σώματα επιβολής του νόμου παρουσιάζουν οι διατάξεις που αφορούν την ακεραιότητα των δημοσίων υπαλλήλων και την ύπαρξη εξειδικευμένων αρχών καταπολέμησης της διαφθοράς. Το άρθρο 36 της UNCAC προβλέπει ότι τα κράτη μέρη οφείλουν να διαθέτουν αρχές με την απαραίτητη ανεξαρτησία και τους αναγκαίους πόρους για την αποτελεσματική διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς.

Παράλληλα, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς υποχρεώνει τα κράτη να ποινικοποιούν βασικές μορφές διαφθοράς, όπως η δωροδοκία και η δωροληψία δημοσίων λειτουργών, η κατάχρηση εξουσίας και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Οι διατάξεις αυτές συνδέονται άμεσα με τα εγκλήματα που εξετάζονται στο πλαίσιο της αστυνομικής διαφθοράς (UNODC, 2004, άρθρα 15-17, 19, 23).

Η UNCAC αναγνωρίζει ότι η διαφθορά στα σώματα επιβολής του νόμου έχει πολλαπλασιαστικές συνέπειες, καθώς υπονομεύει την ίδια τη δυνατότητα του κράτους να καταπολεμήσει τη διαφθορά. Για τον λόγο αυτό, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε μέτρα πρόληψης, όπως η εκπαίδευση, οι κώδικες δεοντολογίας και η προστασία των καταγγελλόντων.

3.3 Ο ρόλος της GRECO στην πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κομβικό ρόλο στην αξιολόγηση των πολιτικών κατά της διαφθοράς διαδραματίζει το Συμβούλιο της Ευρώπης μέσω της Ομάδας Κρατών κατά της Διαφθοράς (GRECO). Η GRECO δεν λειτουργεί ως δικαιοδοτικό όργανο, αλλά ως μηχανισμός αμοιβαίας αξιολόγησης και πίεσης για θεσμικές μεταρρυθμίσεις.

Στο πλαίσιο του Πέμπτου Κύκλου Αξιολόγησης, η GRECO εστιάζει ειδικά στην πρόληψη της διαφθοράς στις κεντρικές κυβερνήσεις και στα σώματα επιβολής του νόμου. Οι εκθέσεις της αναδεικνύουν ότι η αστυνομία αποτελεί θεσμό υψηλού κινδύνου διαφθοράς λόγω της διακριτικής ευχέρειας, της επαφής με παράνομες αγορές και της πρόσβασης σε ευαίσθητες πληροφορίες (GRECO, 2017: 8-12). Για την Ελλάδα, οι εκθέσεις της GRECO έχουν επανειλημμένα επισημαίνει ζητήματα που αφορούν την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου, τη διαφάνεια στις διαδικασίες λογοδοσίας και την ανάγκη ενίσχυσης της ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και στα σώματα επιβολής του νόμου. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στη λειτουργική ανεξαρτησία των ελεγκτικών μηχανισμών, στην αποτελεσματική διερεύνηση καταγγελιών διαφθοράς, στην προστασία των καταγγελλόντων (whistleblowers), καθώς και στην ανάγκη περιορισμού φαινομένων ατιμωρησίας και θεσμικής αδιαφάνειας. Οι σχετικές διαπιστώσεις αναδεικνύουν ότι η αντιμετώπιση της διαφθοράς δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την αυστηροποίηση του ποινικού πλαισίου, αλλά και από την ενίσχυση της θεσμικής λογοδοσίας, της διοικητικής διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου (GRECO, Fifth Evaluation Round – Greece, Compliance Report, 2023).

3.4 Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το κράτος δικαίου

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ενσωματώσει την καταπολέμηση της διαφθοράς στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας του κράτους δικαίου, αναγνωρίζοντας ότι η διαφθορά υπονομεύει τη δημοκρατική διακυβέρνηση, τη διαφάνεια των δημόσιων θεσμών και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τη δημόσια διοίκηση. Στο πλαίσιο αυτό, μέσω των ετήσιων Εκθέσεων για το Κράτος Δικαίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αξιολογεί την κατάσταση σε κάθε κράτος-μέλος, εξετάζοντας, μεταξύ άλλων, την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς, τη λειτουργία των ανεξάρτητων αρχών, τη λογοδοσία των δημόσιων λειτουργών και την ικανότητα των διωκτικών και δικαστικών αρχών να διερευνούν και να διώκουν υποθέσεις διαφθοράς (European Commission, Rule of Law Report 2024 & 2025)

Στις πρόσφατες εκθέσεις για την Ελλάδα επισημαίνεται η ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης του πλαισίου ακεραιότητας, της αποτελεσματικής διερεύνησης υποθέσεων διαφθοράς, της προστασίας των καταγγελλόντων δημοσίου συμφέροντος, καθώς και της διαφάνειας και λογοδοσίας των δημόσιων θεσμών. Παράλληλα, υπογραμμίζεται η σημασία της επαρκούς στελέχωσης και ενίσχυσης των αρμόδιων ελεγκτικών και διωκτικών μηχανισμών, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή του πλαισίου κατά της διαφθοράς και η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος δικαίου. Οι εκθέσεις του 2025 επαναλαμβάνουν την ανάγκη συνέχισης των

μεταρρυθμίσεων στους τομείς της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών ελέγχου, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην πρακτική εφαρμογή των ήδη υιοθετημένων θεσμικών μέτρων (European Commission, Rule of Law Report 2025).

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προχωρήσει στην περαιτέρω εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου μέσω της Οδηγίας (ΕΕ) 2026/1021 για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Η Οδηγία θεσπίζει ένα ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τον ορισμό και την ποινική αντιμετώπιση πράξεων διαφθοράς, προβλέποντας ελάχιστα επίπεδα κυρώσεων και ενισχυμένες υποχρεώσεις των κρατών-μελών ως προς την πρόληψη, τη διερεύνηση και τη δίωξη σχετικών αδικημάτων. Επιπλέον, αναδεικνύει τη διαφθορά ως διασυννοριακή απειλή για το κράτος δικαίου και τη χρηστή διακυβέρνηση, ενισχύοντας τη σύνδεση μεταξύ αντιδιαφθοράς, θεσμικής ακεραιότητας και αποτελεσματικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και των σωμάτων επιβολής του νόμου.

Οι ευρωπαϊκές αξιολογήσεις αναγνωρίζουν ότι η διαφθορά στα σώματα επιβολής του νόμου αποτελεί ιδιαίτερα σοβαρή απειλή για τη δημοκρατική διακυβέρνηση, καθώς επηρεάζει άμεσα την εφαρμογή του νόμου, την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και τη δημόσια εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει τόσο θετικές εξελίξεις, όπως η λειτουργία και η δράση της Υπηρεσίας Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας, όσο και διαρθρωτικές αδυναμίες που σχετίζονται με τις καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, την αποτελεσματικότητα της διερεύνησης υποθέσεων διαφθοράς και τη διαφάνεια των διαδικασιών λογοδοσίας (European Commission, 2022: 3-4, 15-21). Συνολικά, η ευρωπαϊκή προσέγγιση αντιμετωπίζει τη διαφθορά όχι αποκλειστικά ως ποινικό φαινόμενο, αλλά ως πρόβλημα θεσμικής λειτουργίας και δημοκρατικής διακυβέρνησης. Για τον λόγο αυτό, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην πρόληψη μέσω της ενίσχυσης της διαφάνειας, της λογοδοσίας, των μηχανισμών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, καθώς και της καλλιέργειας κουλτούρας ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και στα σώματα επιβολής του νόμου.

3.5 Συγκριτική αποτίμηση και σχέση με την ελληνική πραγματικότητα

Η ανάλυση του διεθνούς και ευρωπαϊκού πλαισίου καταδεικνύει ότι η καταπολέμηση της αστυνομικής διαφθοράς απαιτεί συνδυασμό ποινικών, θεσμικών και οργανωτικών μέτρων. Παρά την ύπαρξη εκτενούς κανονιστικού πλαισίου, οι διεθνείς οργανισμοί επισημαίνουν ότι το βασικό πρόβλημα εντοπίζεται στην εφαρμογή και όχι στη νομοθετική επάρκεια. Σε σύγκριση με τις διεθνείς συστάσεις, η ελληνική έννομη τάξη εμφανίζει σημαντική τυπική συμμόρφωση, αλλά και πρακτικά ελλείμματα, ιδίως ως προς την ταχύτητα και τη διαφάνεια της ποινικής διαδικασίας. Η διαπίστωση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία ενόψει της μελέτης περίπτωσης που ακολουθεί, καθώς επιτρέπει την αξιολόγηση της συγκεκριμένης υπόθεσης όχι ως μεμονωμένου γεγονότος, αλλά ως ένδειξης ευρύτερων θεσμικών τάσεων.

Οι ανωτέρω διεθνείς και ευρωπαϊκές αξιολογήσεις αναδεικνύουν ότι τα προβλήματα αστυνομικής διαφθοράς δεν αποτελούν ελληνική ιδιαιτερότητα, αλλά εντάσσονται σε

ένα ευρύτερο διεθνές πρότυπο θεσμικών αδυναμιών. Ωστόσο, η πρακτική σημασία των διεθνών αυτών πλαισίων κρίνεται τελικώς από τον βαθμό ενσωμάτωσής τους στο εθνικό ποινικό και διοικητικό σύστημα. Η μελέτη της ελληνικής περίπτωσης που ακολουθεί στο επόμενο κεφάλαιο επιτρέπει την εμπειρική διερεύνηση του κατά πόσον οι διεθνείς κατευθύνσεις μεταφράζονται σε ουσιαστική λογοδοσία των αστυνομικών οργάνων.

Τα στοιχεία που προκύπτουν από τις διεθνείς εκθέσεις και τους σχετικούς δείκτες αναδεικνύουν ότι, παρά τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών, εξακολουθούν να υφίστανται προκλήσεις ως προς την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου, την αντιμετώπιση φαινομένων διαφθοράς και την ενίσχυση της λογοδοσίας στα σώματα ασφαλείας. Η αποτύπωση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία όταν εξετάζεται σε συνδυασμό με συγκεκριμένα περιστατικά που αναδεικνύουν τις πρακτικές διαστάσεις του φαινομένου. Στο πλαίσιο αυτό, το επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζει αναλυτικά τη μελέτη περίπτωσης του Ιανουαρίου 2025, προκειμένου να εξεταστεί ο τρόπος εκδήλωσης της αστυνομικής διαφθοράς, το *modus operandi* των εμπλεκομένων και οι θεσμικές αντιδράσεις που ακολούθησαν.

Κεφάλαιο 4

Μελέτη περίπτωσης: Υπόθεση διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία (Ιανουάριος 2025)

4.1 Εισαγωγή στη μελέτη περίπτωσης

Η θεωρητική και θεσμική ανάλυση που προηγήθηκε καταδεικνύει ότι η αστυνομική διαφθορά δεν αποτελεί αποκλειστικά ζήτημα ατομικής παραβατικότητας αλλά φαινόμενο που συνδέεται με ζητήματα λογοδοσίας, οργανωσιακής λειτουργίας και θεσμικού ελέγχου. Για την εμπειρική διερεύνηση των παραπάνω παραδοχών επιλέγεται η εξέταση της υπόθεσης που αποκαλύφθηκε τον Ιανουάριο του 2025 από την Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων, η οποία παρουσιάζει χαρακτηριστικά συστημικής διαφθοράς και επιτρέπει τη σύνδεση της θεωρητικής προσέγγισης με την πρακτική εκδήλωση του φαινομένου. Ειδικότερα, η υπόθεση αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς συγκεντρώνει βασικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης αστυνομικής διαφθοράς, όπως ο οργανωμένος χαρακτήρας της δράσης, η εμπλοκή πολλαπλών αστυνομικών στελεχών, η διασύνδεση με ιδιωτικά συμφέροντα και η συρροή διαφορετικών ποινικών αδικημάτων. Ως εκ τούτου, δεν αποτελεί μεμονωμένο περιστατικό «ατομικής παρέκκλισης», αλλά ενδεικτική περίπτωση που αναδεικνύει τη συστημική διάσταση του φαινομένου.

Η επιλογή της συγκεκριμένης υπόθεσης συνδέεται άμεσα με το θεωρητικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια. Η υπόθεση προσφέρει τη δυνατότητα εμπειρικής διερεύνησης βασικών εννοιών που αναδείχθηκαν στη θεωρητική ανάλυση, όπως η αστυνομική διαφθορά ως μορφή θεσμικής εγκληματικότητας, η σύνδεσή της με τα εγκλήματα των ισχυρών και η ερμηνεία της μέσα από τις προσεγγίσεις της κριτικής εγκληματολογίας. Η εμπλοκή αστυνομικών σε δίκτυο παροχής προστασίας, διαρροής πληροφοριών και διευκόλυνσης παράνομων δραστηριοτήτων αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η θεσμική εξουσία μπορεί να αξιοποιηθεί για ιδιωτικό όφελος και να λειτουργήσει ως μέσο παραγωγής και συγκάλυψης παραβατικών πρακτικών. Παράλληλα, η συγκεκριμένη περίπτωση επιτρέπει να εξεταστούν στην πράξη βασικά χαρακτηριστικά των εγκλημάτων των ισχυρών, όπως η χαμηλή ορατότητα, η δυσχέρεια αποκάλυψης, η αξιοποίηση θεσμικής ισχύος και η πρόκληση ευρύτερης κοινωνικής βλάβης. Οι εμπλεκόμενοι δεν ενεργούσαν εκτός του θεσμικού τους ρόλου, αλλά αξιοποιούσαν ακριβώς τη θέση, την υπηρεσιακή τους ιδιότητα και την πρόσβαση σε πληροφορίες προκειμένου να εξυπηρετήσουν παράνομα συμφέροντα. Υπό την έννοια αυτή, η υπόθεση προσφέρει ένα ιδιαίτερα πρόσφορο πεδίο εφαρμογής της θεωρίας των εγκλημάτων των ισχυρών και επιτρέπει τη διερεύνηση των μηχανισμών μέσω των οποίων η παραβατικότητα δύναται να αναπτύσσεται εντός των ίδιων των θεσμών κοινωνικού ελέγχου.

Επιπλέον, η μελέτη της συγκεκριμένης υπόθεσης συμβάλλει στη σύνδεση της θεωρίας με την εμπειρική πραγματικότητα. Η ανάλυση των πραγματικών περιστατικών

επιτρέπει να εξεταστεί κατά πόσο επιβεβαιώνονται οι θεωρητικές παραδοχές της κριτικής εγκληματολογίας σχετικά με τη σημασία των οργανωσιακών δομών, των σχέσεων εξουσίας, της θεσμικής ανοχής και των περιορισμών των μηχανισμών λογοδοσίας στην εμφάνιση και αναπαραγωγή φαινομένων διαφθοράς. Η συγκεκριμένη υπόθεση παρουσιάζει ιδιαίτερη αξία, καθώς επιτρέπει τη μελέτη της σχέσης μεταξύ θεσμικής εξουσίας, οργανωμένης εγκληματικότητας και κοινωνικού ελέγχου. Δεν αφορά απλώς την τέλεση ορισμένων ποινικών αδικημάτων από αστυνομικούς, αλλά αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η πρόσβαση σε θεσμικούς πόρους, πληροφορίες και μηχανισμούς ελέγχου μπορεί να μετατραπεί σε μέσο παραγωγής παράνομου οφέλους. Παράλληλα, επιτρέπει τη διερεύνηση των συνθηκών υπό τις οποίες αναπτύσσονται σχέσεις συνεργασίας μεταξύ κρατικών λειτουργών και εγκληματικών δικτύων, καθώς και των μηχανισμών που δυσχεραίνουν την έγκαιρη αποκάλυψη και αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η υπόθεση λειτουργεί ως χαρακτηριστικό παράδειγμα της μετάβασης από την ατομική παραβατικότητα στη θεσμική και οργανωσιακή εγκληματικότητα, η οποία αποτελεί βασικό αντικείμενο μελέτης της σύγχρονης κριτικής εγκληματολογίας.

Συνεπώς, η συγκεκριμένη υπόθεση δεν επιλέγεται μόνο λόγω της επικαιρότητας ή της δημοσιότητάς της, αλλά επειδή συγκεντρώνει σε ιδιαίτερα σαφή μορφή τα βασικά χαρακτηριστικά των φαινομένων που εξετάζονται στην παρούσα εργασία. Λειτουργεί, επομένως, ως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα για την κατανόηση της αστυνομικής διαφθοράς ως μορφής θεσμικής εγκληματικότητας και ως πεδίο εφαρμογής των θεωρητικών εργαλείων που αναπτύχθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο.

4.2 Πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης

Σύμφωνα με δημοσιογραφικές έρευνες και επίσημες ανακοινώσεις, κατά την περίοδο 2024-2025 αποκαλύφθηκαν σοβαρές υποθέσεις που αφορούσαν αστυνομικούς οι οποίοι φέρονται να παρείχαν διευκολύνσεις σε εγκληματικές ομάδες.

Χαρακτηριστική είναι υπόθεση που αποκαλύφθηκε τον Ιανουάριο του 2025, κατά την οποία αστυνομικός συνελήφθη καθώς κατηγορείται ότι διέρρεε υπηρεσιακά έγγραφα και πληροφορίες σε πρόσωπο που συνδέεται με οργανωμένο έγκλημα. Η υπόθεση τεκμηριώθηκε μέσω υλικού από κάμερες ασφαλείας και στοιχείων που συνέλεξε η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων (eKathimerini, 2025) .

Παράλληλα, τον ίδιο μήνα, αποκαλύφθηκε ευρύ δίκτυο διαφθοράς, στο οποίο συμμετείχαν αστυνομικοί και ιδιώτες, με αντικείμενο την παροχή «προστασίας» σε παράνομους οίκους ανοχής και χώρους παράνομου τζόγου (Εφημερίδα των Συντακτών, 2025). Σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, συνελήφθησαν τουλάχιστον 19 άτομα, ενώ οι κατηγορίες περιλάμβαναν δωροδοκία, σύσταση εγκληματικής οργάνωσης και νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Greek City Times, 2025) .

Ενδεικτικό χρονολόγιο:

- 2024: Αύξηση καταγγελιών για διαφθορά αστυνομικών.
- Δεκέμβριος 2024: Έναρξη προκαταρκτικών ερευνών από την ΥΕΥ.
- Ιανουάριος 2025: Συλλήψεις αστυνομικών για διαρροή πληροφοριών και παροχή προστασίας.
- Φεβρουάριος 2025: Δημόσιες ανακοινώσεις του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για ενίσχυση των ελέγχων (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, 2025).

4.3 Δομή και *modus operandi* του κυκλώματος

Σύμφωνα με τα στοιχεία της σχετικής δικογραφίας και τα δημοσιεύματα που ακολούθησαν την επιχείρηση της Υπηρεσίας Εσωτερικών Υποθέσεων, το κύκλωμα που αποκαλύφθηκε φερόταν να αποτελείται από αστυνομικούς και ιδιώτες συνεργάτες, οι οποίοι είχαν αναπτύξει ένα οργανωμένο δίκτυο διαπλοκής και διαφθοράς (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Δελτίο Τύπου 11.01.2025). Το *modus operandi* του κυκλώματος παρουσίαζε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά:

1. Οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί (υψηλόβαθμοι και χαμηλόβαθμοι) καθώς και δύο πυροσβέστες, χρησιμοποιούσαν τη θέση τους για να εκβιάζουν επιχειρηματίες προκειμένου να κλείσουν τα μάτια σε παράνομες δραστηριότητες.
2. Είχαν άμεση πρόσβαση σε ευαίσθητες πληροφορίες, τις οποίες διαρρέουν σε εγκληματικά δίκτυα για να τους επιτρέψουν να συνεχίσουν τις παράνομες δραστηριότητές τους.
3. Οι αστυνομικοί επιβράδυναν ή μπλόκαραν έρευνες για παρανομίες, προστατεύοντας έτσι εγκληματίες που είχαν πληρώσει για την «προστασία» τους.
4. Ορισμένοι από τους εμπλεκόμενους αστυνομικούς είχαν στενές σχέσεις με παράνομους επιχειρηματίες του λαθρεμπορίου καυσίμων, προσφέροντάς τους προστασία και παραβλέποντας την παράνομη φύση των δραστηριοτήτων τους.

Η συμμετοχή των αστυνομικών και πυροσβεστών στα εγκλήματα αυτά συνιστούσε συντονισμένη δράση που εκμεταλλευόταν το θεσμικό τους κύρος για να αποκτήσουν προσωπικό όφελος. Οι ίδιοι οι αστυνομικοί, χρησιμοποιώντας την εξουσία που τους παραχωρούσε το αξίωμά τους, εξασφάλιζαν άμεση χρηματική ωφέλεια, προστατεύοντας παράλληλα τους συνεργάτες τους από την ποινική δίωξη.

Οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί είχαν ρόλους που περιλάμβαναν την εκβίαση, την προστασία και την καθυστέρηση ερευνών, γεγονός που τους καθιστούσε πολύτιμους για τα εγκληματικά δίκτυα με τα οποία συνεργάζονταν. Παράλληλα, οι ίδιοι οι αστυνομικοί φρόντιζαν να εξασφαλίσουν παράνομα οφέλη μέσω δωροδοκίας, ενώ το κύκλωμα αυτό λειτουργούσε σε στενή συνεργασία με εγκληματίες άλλων τομέων (π.χ., λαθρεμπόριο, εκβιαστές, κτλ.). Όπως επισημαίνεται και από διεθνείς οργανισμούς, η

συμμετοχή αστυνομικών αυξάνει δραματικά τη βιωσιμότητα των εγκληματικών δικτύων (UNODC, 2011: 3-4,25-27).

4.4 Θεσμικές και ποινικές διαστάσεις της υπόθεσης

Η υπόθεση διαφθοράς στην Ελληνική Αστυνομία εγείρει σοβαρά ζητήματα τόσο σε θεσμικό όσο και σε ποινικό επίπεδο. Από τη μία πλευρά, η διερεύνηση και οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν ανέδειξαν τη σημασία ύπαρξης ενός εξειδικευμένου και σχετικά ανεξάρτητου μηχανισμού εσωτερικού ελέγχου, όπως η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας, η οποία κατόρθωσε να εντοπίσει και να αποδομήσει το κύκλωμα μέσω συνδυασμού πληροφοριακών δεδομένων, ειδικών ανακριτικών πράξεων και παρακολούθησης της δράσης των εμπλεκόμενων (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Δελτίο Τύπου 11.01.2025).

Από την άλλη πλευρά, η υπόθεση ανέδειξε σημαντικές θεσμικές αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και πειθαρχικής εποπτείας. Το γεγονός ότι το κύκλωμα φέρεται να λειτουργούσε για σημαντικό χρονικό διάστημα, αξιοποιώντας τη θεσμική θέση και την επιχειρησιακή πρόσβαση των εμπλεκόμενων αστυνομικών, καταδεικνύει κενά στους μηχανισμούς εποπτείας, αξιολόγησης και έγκαιρης ανίχνευσης φαινομένων διαφθοράς. Η καθυστέρηση αποκάλυψης της δράσης τους, αλλά και η δυνατότητα ανάπτυξης σταθερών σχέσεων συνεργασίας με ιδιώτες και δίκτυα παράνομων δραστηριοτήτων, ενισχύουν την εικόνα περιορισμένης αποτελεσματικότητας ορισμένων πειθαρχικών και διοικητικών ελέγχων, στοιχείο που συνδέεται με ευρύτερες προβληματικές περί ατιμωρησίας και θεσμικής ανοχής. Η συνύπαρξη νομιμότητας και παρανομίας στο εσωτερικό των μηχανισμών επιβολής του νόμου αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα των φαινομένων θεσμικής εκτροπής που αναδεικνύει η κριτική εγκληματολογία. Στο πλαίσιο αυτό, η διαφθορά δεν εμφανίζεται ως μεμονωμένη ατομική παρέκκλιση, αλλά ως αποτέλεσμα οργανωσιακών πρακτικών, σχέσεων εξουσίας και ελλειμμάτων λογοδοσίας που επιτρέπουν την ανάπτυξη δικτύων προστασίας και θεσμικής συγκάλυψης (Βασιλαντωνοπούλου, 2021: 271-273).

Η υπόθεση παρουσιάζει ιδιαίτερο εγκληματολογικό ενδιαφέρον, καθώς αναδεικνύει τη συμβίωση νομιμότητας και παρανομίας στο εσωτερικό των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου. Οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί δεν δρούσαν εκτός του θεσμικού τους ρόλου, αλλά αξιοποιούσαν ακριβώς τη θεσμική τους ιδιότητα, την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη δυνατότητα παρέμβασης σε ελέγχους και τη γνώση των επιχειρησιακών διαδικασιών προκειμένου να παρέχουν προστασία και πληροφοριακή κάλυψη σε παράνομες δραστηριότητες. Η παραβατικότητα, υπό την έννοια αυτή, δεν εμφανίζεται ως πλήρης ρήξη με τη θεσμική λειτουργία, αλλά ως παράλληλη και συγκεκριμένη δραστηριότητα που αναπτύσσεται εντός των ίδιων των μηχανισμών επιβολής του νόμου. Η προβληματική αυτή συνδέεται με την εγκληματολογική θεωρία περί εγκλημάτων των ισχυρών και με τις προσεγγίσεις που αναδεικνύουν τη δυνατότητα ενσωμάτωσης παράνομων πρακτικών στις οργανωσιακές λειτουργίες θεσμών εξουσίας (Βιδάλη, 2007: 90-106). Υπό το πρίσμα της θεωρίας της κοινωνικής βλάβης, παρότι τα αποδιδόμενα αδικήματα δεν συνδέονται άμεσα με πράξεις εμφανούς βίας, οι συνέπειές

τους εκτείνονται πέρα από τους άμεσα εμπλεκόμενους, επηρεάζοντας τη λειτουργία των θεσμών, την αποτελεσματικότητα της ποινικής δικαιοσύνης και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος δικαίου. Η κοινωνική απαξία της αστυνομικής διαφθοράς δεν απορρέει μόνο από την παραβίαση συγκεκριμένων ποινικών διατάξεων, αλλά και από την ευρύτερη υπονόμηση της θεσμικής νομιμοποίησης των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου.

Η δυνατότητα μακροχρόνιας λειτουργίας του κυκλώματος χωρίς άμεση αποκάλυψη αναδεικνύει ένα βασικό χαρακτηριστικό των εγκλημάτων των ισχυρών: τη χαμηλή θεσμική και κοινωνική τους ορατότητα. Σε αντίθεση με τη συμβατική εγκληματικότητα, οι πράξεις αυτές τελούνται σε περιβάλλοντα περιορισμένης διαφάνειας, χωρίς άμεσα ορατά θύματα και με αξιοποίηση θεσμικών μηχανισμών που μπορούν να παρεμποδίσουν ή να καθυστερήσουν την αποκάλυψη της παραβατικής δραστηριότητας. Η περιορισμένη ορατότητα της αστυνομικής διαφθοράς δεν μειώνει την κοινωνική της απαξία, αντίθετα, ενισχύει τη δυνατότητα αναπαραγωγής της και δυσχεραίνει την ουσιαστική λογοδοσία των εμπλεκόμενων (Βιδάλη, 2007: 90-93).

Παράλληλα, η λειτουργία του κυκλώματος επιβεβαιώνει ότι η αστυνομική διαφθορά δεν περιορίζεται σε αποσπασματικές ατομικές πράξεις, αλλά μπορεί να αποκτήσει οργανωμένα και δικτυωμένα χαρακτηριστικά, ιδίως όταν συνδέεται με δραστηριότητες οργανωμένου εγκλήματος και μηχανισμούς οικονομικού οφέλους. Η ύπαρξη σταθερών σχέσεων συνεργασίας, η κατανομή ρόλων, η αξιοποίηση υπηρεσιακής πληροφόρησης και η δυνατότητα παρέμβασης στους μηχανισμούς ελέγχου προσδίδουν στο φαινόμενο δομικά χαρακτηριστικά που υπερβαίνουν την έννοια της μεμονωμένης υπηρεσιακής παρέκκλισης. Τα στοιχεία αυτά καθιστούν τη συγκεκριμένη περίπτωση ιδιαίτερα κατάλληλη για την ποινική αξιολόγηση που ακολουθεί στο επόμενο κεφάλαιο, όπου εξετάζεται συστηματικά η υπαγωγή των πράξεων στις σχετικές ποινικές διατάξεις, τα αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία των επιμέρους εγκλημάτων, καθώς και τα ζητήματα συρροής και συμμετοχής.

Ως προς την εξέλιξη της υπόθεσης, με βάση τα δημόσια διαθέσιμα στοιχεία κατά τον χρόνο συγγραφής της παρούσας εργασίας, έχουν ασκηθεί ποινικές διώξεις σε βάρος των εμπλεκόμενων προσώπων και η υπόθεση βρίσκεται στο στάδιο της κύριας ανάκρισης και της δικαστικής διερεύνησης. Ως εκ τούτου, δεν υφίσταται ακόμη αμετάκλητη δικαστική κρίση επί της ουσίας των κατηγοριών. Παρά ταύτα, τα στοιχεία που έχουν δημοσιοποιηθεί από τις αρμόδιες αρχές και τα μέσα ενημέρωσης καθιστούν την υπόθεση ιδιαίτερα σημαντική από εγκληματολογική και ποινική σκοπιά, καθώς αναδεικνύουν τους μηχανισμούς μέσω των οποίων η θεσμική εξουσία μπορεί να αξιοποιηθεί για την εξυπηρέτηση παράνομων δραστηριοτήτων. Η τελική δικαστική της έκβαση παραμένει ανοικτή, γεγονός που επιβάλλει την αντιμετώπιση των σχετικών στοιχείων με τη δέουσα επιφύλαξη και σύμφωνα με την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας.

Κεφάλαιο 5

Ποινική αξιολόγηση, λογοδοσία και επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής στην υπόθεση αστυνομικής διαφθοράς

Η ποινική αξιολόγηση που ακολουθεί εντάσσεται στο θεωρητικό πλαίσιο των εγκλημάτων των ισχυρών και βασίζεται στα δημοσιοποιημένα πραγματικά περιστατικά και στη συστηματική υπαγωγή τους στις σχετικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα κατά το αρχικό στάδιο της δικαστικής αντιμετώπισης. Για κάθε επιμέρους αδίκημα εξετάζονται τα αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία της υπόστασής του, η πιθανή συνδρομή του στην υπό κρίση περίπτωση, καθώς και ζητήματα συρροής ή διαφοροποίησης από συναφή εγκλήματα. Επιπλέον, επισημαίνονται συνοπτικά πιθανά αποδεικτικά ή ερμηνευτικά ζητήματα που ενδέχεται να ανακύψουν κατά την ποινική αξιολόγηση.

Η υπόθεση του Ιανουαρίου 2025 παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς συγκεντρώνει πλήθος ποινικών αδικημάτων που σχετίζονται με τη διαφθορά δημοσίων υπαλλήλων, την οργανωμένη εγκληματικότητα και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Σε βάρος των συλληφθέντων ασκήθηκε ποινική δίωξη για σειρά κακουργηματικών και πλημμεληματικών πράξεων, ενώ ακολούθησε η παραπομπή τους ενώπιον της αρμόδιας ανακριτικής αρχής για την απολογία τους (ERT News, 11.01.2025). Η ανάλυση που ακολουθεί δεν αποσκοπεί στην αξιολόγηση της ενοχής συγκεκριμένων προσώπων, αλλά στη νομική διερεύνηση της στοιχειοθέτησης των σχετικών εγκλημάτων, όπως αυτά προκύπτουν από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης.

5.1 Δωροληψία υπαλλήλου (άρθρο 235 ΠΚ)

Στην παρ. 1 τυποποιείται η δωροληψία που σχετίζεται με την άσκηση των καθηκόντων του υπαλλήλου χωρίς να αντίκειται σε αυτά. Δηλαδή, περιπτώσεις δωροληψίας που γίνονται για να ασκήσει ο υπάλληλος μια νόμιμη ενέργεια, περιπτώσεις που κανονικά ο υπάλληλος θα είχε προβεί στην υπηρεσιακή πράξη ακόμα κι αν δεν είχε λάβει το δώρο.

Στην παρ. 2 τυποποιείται η δωροληψία που αντίκειται στα καθήκοντα του υπαλλήλου δηλαδή δωροληψία για παράνομη ενέργεια.

Στην παρ. 3 τυποποιείται η λεγόμενη “καλλιέργεια κλίματος” δηλαδή δωροληψία που δεν συνδέεται με συγκεκριμένη ενέργεια του υπαλλήλου αλλά στο πλαίσιο καλλιέργειας ενός κλίματος στο οποίο όταν θα χρειαστεί θα ζητήσει ο συναλλασσόμενος την “εξυπηρέτηση”.

Ωφέλημα είναι κάθε χαριστική παροχή υλικής ή μη φύσεως σε όφελος του δράστη υπαλλήλου για το οποίο δεν έχει νόμιμη αξίωση. Το ωφέλημα δεν είναι απαραίτητο να είναι υλικό ή χρηματικό. Έχει κριθεί ως ωφέλημα και η υπόσχεση γάμου με κοινωνική

και οικονομική αναβάθμιση, η παροχή δανείου με ευνοϊκούς όρους, οι δωρεάν σαρκικές επαφές.

Απαίτηση είναι η μονομερής αξίωση του υπαλλήλου για παροχή του δώρου η οποία μπορεί να γίνει ευθέως από τον ίδιο τον υπάλληλο ή μέσω τρίτου.

Λήψη των ωφελημάτων είναι η πραγματική αποδοχή του προσφερόμενου ωφελήματος.

Το ωφέλημα θα πρέπει να αφορά σε ενέργεια ή παράλειψή του σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του, μελλοντική ή ήδη τελειωμένη, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή. Τέτοια θεωρείται και εκείνη που γίνεται επ' ευκαιρία της εκτέλεσης των καθηκόντων του υπαλλήλου κι όχι μόνο οι πράξεις που ανάγονται στο στενό υπηρεσιακό του καθήκον. Θα πρέπει όμως να αφορά σε προσδιορισμένη πράξη ή παράλειψη η δωροληψία και όχι σε απλή προσδοκία μελλοντικής εύνοιας.

Υποκειμενικά απαιτείται δόλος οποιουδήποτε βαθμού του δράστη.

Στη δωροληψία της παρ. 2 πρόκειται για δωροληψία για παράνομη ενέργεια. Δηλαδή ο δράστης δεν λαμβάνει δώρο για να τελέσει μία πράξη που ούτως ή άλλως θα τελούσε επειδή είναι στα καθήκοντά του αλλά για να ενεργήσει αντίθετα από αυτά πχ να εκδώσει φορολογική ενημερότητα σε κάποιον που δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να την λάβει.

Στο 235 παρ. 4 τυποποιείται η ευθύνη του προϊσταμένου της υπηρεσίας, ο οποίος είναι επιφορτισμένος με τον υπηρεσιακό ή πειθαρχικό έλεγχο του δράστη και ο οποίος παραμέλησε ένα υπηρεσιακό (κι όχι ηθικό ή άλλης οποιασδήποτε φύσεως) καθήκον και με τον τρόπο αυτό παρέλειψε να εμποδίσει τον υπάλληλο από τη δωροληψία. Η παραμέληση του υπηρεσιακού καθήκοντος του προϊσταμένου θα πρέπει να είναι τέτοια που να επιτρέπει την τέλεση της δωροληψίας από τον υπάλληλο. Θα πρέπει ο προϊστάμενος

- με πρόθεση να παραμέλησε το υπηρεσιακό του καθήκον και

- από αμέλεια να μην προέβλεψε ότι η παράλειψή του μπορεί να έδινε την δυνατότητα στον υπάλληλο να κάνει την δωροληψία.

Στην εξεταζόμενη υπόθεση, τα δημοσιοποιημένα στοιχεία της δικογραφίας αναφέρουν ότι αστυνομικοί φέρονται να λάμβαναν χρηματικά ανταλλάγματα ή άλλες παροχές προκειμένου να παρέχουν προστασία, να παραλείπουν ελεγκτικές ενέργειες ή να διευκολύνουν παράνομες δραστηριότητες. Εφόσον τα πραγματικά αυτά περιστατικά αποδειχθούν κατά τη δικαστική διαδικασία, δύναται να υπαχθούν στις διατάξεις περί δωροληψίας υπαλλήλου, καθώς το προσδοκώμενο όφελος συνδέεται άμεσα με την υπηρεσιακή ιδιότητα και τη συμπεριφορά των εμπλεκόμενων αστυνομικών.

5.2 Δωροδοκία υπαλλήλου (άρθρο 236 ΠΚ)

Όπως και στην δωροληψία, έτσι και στο αδίκημα της δωροδοκίας γίνεται μία διάκριση σε εκείνη που αφορά στην άσκηση των καθηκόντων του υπαλλήλου χωρίς να

αντίκειται σε αυτά (παρ. 1) και σε εκείνη που αντίκειται στα καθήκοντα του υπαλλήλου δηλαδή δωροληψία για παράνομη ενέργεια (παρ.2).

Ο δράστης που τελεί δωροδοκία

- προσφέρει
- υπόσχεται ή
- παρέχει

οποιασδήποτε φύσης αθέμιτο ωφέλημα στον ίδιο τον υπάλληλο άμεσα ή μέσω τρίτου.

Στο 236 παρ. 3 τυποποιείται η ευθύνη του διευθυντή επιχείρησης ο οποίος παραμέλησε ένα καθήκον επιμέλειας και με τον τρόπο αυτό από αμέλεια παρέλειψε να εμποδίσει τον υπάλληλο από τη δωροληψία.

Αντίστοιχα, η συμπεριφορά των ιδιωτών που φέρονται να παρείχαν οικονομικά ανταλλάγματα ή άλλες παροχές προς αστυνομικούς για τη διασφάλιση ευνοϊκής μεταχείρισης δύναται να αξιολογηθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 236 ΠΚ. Η διάταξη αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην παρούσα περίπτωση, καθώς αναδεικνύει τον αμφίδρομο χαρακτήρα της διαφθοράς, η οποία προϋποθέτει τόσο τη διαθεσιμότητα του δημόσιου λειτουργού όσο και την ενεργό συμμετοχή των ιδιωτών που επιδιώκουν την παράνομη εξυπηρέτησή τους.

5.3 Παράβαση καθήκοντος (άρθρο 259 ΠΚ)

Το έγκλημα τελείται από δράστη που έχει την ιδιότητα του υπαλλήλου. Έχει κριθεί ότι την ιδιότητα του υπαλλήλου έχει και ο δικαστής, ο δασάρχης, ο δικαστικός επιμελητής, ο συμβολαιογράφος, οι δημοτικοί σύμβουλοι, ο περιφερειάρχης, ο καθηγητής πανεπιστημίου, ο υποθηκοφύλακας, ο ιατρός του ΕΣΥ κλπ.

Ως καθήκοντα νοούνται εκείνα που ανατίθενται στον υπάλληλο, ως όργανο του κράτους, επιβάλλονται σε αυτόν από το νόμο ή καθορίζονται με διοικητική πράξη ή απορρέουν από ιδιαίτερες οδηγίες των προϊσταμένων του ή ενυπάρχουν στη φύση της υπηρεσίας του και αναφέρονται στην έκφραση από τον υπάλληλο της θελήσεως της πολιτείας και στην άσκηση κρατικής εξουσίας μέσα στον κύκλο των δημοσίων υποθέσεων και ενεργειών στις σχέσεις της έναντι των τρίτων και όχι απλώς η παράβαση των υποχρεώσεων που ανάγονται και εξυπηρετούν άλλα συμφέροντα των δημοσίων υπηρεσιών, όπως η εύρυθμη λειτουργία αυτών, η τήρηση της υπαλληλικής δεοντολογίας κλπ. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ως καθήκον του οποίου η παράβαση συνιστά την αξιόποινη πράξη του άρθρου 259 ΠΚ, εννοείται όχι κάθε καθήκον που απορρέει από την υπαλληλική ιδιότητα, αλλά μόνο εκείνο με το οποίο ασκείται η ανατιθέμενη στον υπάλληλο υπηρεσία. Ο κύκλος δηλαδή της αξιόποινης παράβασης καθήκοντος είναι στενότερος του κύκλου της πειθαρχικής παράβασης καθήκοντος και πρέπει να λαμβάνει χώρα συγκεκριμένη υπηρεσιακή ενέργεια του υπαλλήλου, χωρίς να αρκεί μια γενικότερη συμπεριφορά, έστω και σχετική με την υπηρεσία.

Αξιόποινο χαρακτήρα κατά το άρθρο 259 ΠΚ έχει μια συγκεκριμένη υπηρεσιακή ενέργεια του υπαλλήλου (πράξη ή παράλειψη), εφόσον αποτελεί έκφραση (θετικά ή αποθετικά) πολιτειακής βούλησης και άσκηση κρατικής εξουσίας μέσα στον κύκλο των δημοσίων υποθέσεων και όχι μια γενικότερη συμπεριφορά του, η οποία, μολονότι ενδεχομένως συνιστά παράβαση κάποιων υποχρεώσεων του, θίγει εντούτοις άλλα συμφέροντα της δημόσιας υπηρεσίας (π.χ. τήρηση του ωραρίου εργασίας, τήρηση υπαλληλικής δεοντολογίας κλπ.

Μπορεί να τελεστεί με ενέργεια αλλά και με παράλειψη. Σύμφωνα με την εγκύκλιο 01/20101 του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, όταν κρατούμενοι σε αστυνομικά τμήματα καταγγέλλουν παράβαση καθήκοντος εκ μέρους των αστυνομικών στο πλαίσιο της ποινικής προδικασίας όπως την κακομεταχείριση τους προκειμένου να εξαναγκαστούν να ομολογήσουν διάφορα εγκλήματα τότε η έρευνα για τις παραβάσεις καθήκοντος δεν θα πρέπει να γίνεται από άλλους αστυνομικούς που υπηρετούν στο ίδιο αστυνομικό κατάστημα διότι είναι τακτική αντίθετη με την αρχή της αμεροληψίας που διέπει το δικονομικό σύστημα και αντίθετη στο άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ.

Για την ολοκλήρωση του εγκλήματος δεν απαιτείται η επίτευξη του οφέλους ή της βλάβης. Αυτά συνιστούν ουσιαστική αποπεράτωση του εγκλήματος.

Η παράβαση καθήκοντος εμφανίζεται ως μία από τις κεντρικές διαστάσεις της υπόθεσης, καθώς οι αποδιδόμενες συμπεριφορές συνδέονται με την παράλειψη εκπλήρωσης βασικών υπηρεσιακών υποχρεώσεων των αστυνομικών οργάνων. Η μη διενέργεια προβλεπόμενων ελέγχων, η παροχή προστασίας σε παράνομες δραστηριότητες ή η σκόπιμη αδράνεια έναντι αξιόποινων πράξεων αποτελούν ενδείξεις συμπεριφοράς που, υπό προϋποθέσεις, θα μπορούσαν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 259 ΠΚ.

5.4 Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου (άρθρο 252 ΠΚ)

Απόρρητο είναι το πράγμα ή η πληροφορία των οποίων η γνώση δεν είναι επιτρεπτή και προσιτή πέραν ενός περιορισμένου κύκλου προσώπων. Κατά την παρ. 3 απαιτείται να έχουν χαρακτηριστεί ως εμπιστευτικά με νόμο ή με απόφαση της αρμόδιας αρχής.

Μπορεί να αφορά και ιδιωτικό απόρρητο όταν εκείνος που το εμπιστεύθηκε ζήτησε να τηρηθεί μυστικότητα ή τούτο επιβάλλεται εκ του νόμου όπως γίνεται με το φορολογικό απόρρητο.

Εμπιστευμένο είναι όταν βρίσκεται στην παραφύλαξη του υπαλλήλου λόγω της ιδιότητάς του.

Προσιτό είναι όταν κάποιος έχει τη δυνατότητα να το λάβει στην κατοχή του λόγω της ιδιότητάς του που του επιτρέπει την πρόσβαση σε αυτό και γνώση του περιεχομένου του.

Γνωστοποίηση είναι η δημοσιοποίηση ή η περιέλευση σε γνώση από πρόσωπο μη δικαιούμενο και γίνεται με κάθε πρόσφορο μέσο εγγράφως, προφορικώς, δια του τύπου κλπ.

Κατά παράβαση των καθηκόντων νοείται όπως τα καθήκοντα αυτά υπάρχουν από τον νόμο ή υπηρεσιακούς κανονισμούς ή διαταγές / οδηγίες των προϊσταμένων.

Απαιτείται δόλος του δράστη ο οποίος περιλαμβάνει και την γνώση ότι γνωστοποιείται απόρρητο γεγονός ή έγγραφο.

Με την παρ. 2 τιμωρείται ο τρίτος, εκτός του υπαλλήλου, που έκανε χρήση του εγγράφου αλλά με σκοπό να ωφεληθεί ο ίδιος ή να βλάψει το κράτος ή άλλον.

Είναι νοητή η απόπειρα και το έγκλημα είναι τετελεσμένο μόλις ο τρίτος λάβει γνώση του απορρήτου ασχέτως του αν επέλθει η βλάβη ή η ωφέλεια. Η θεωρία έχει τονίσει ότι η προστατευόμενη έννομη αξία της διάταξης δεν είναι μόνο το απόρρητο αυτό καθαυτό, αλλά και η εύρυθμη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και η εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτήν (Ανδρουλάκης, 2016: 401-404).

Ιδιαίτερη σημασία για την υπόθεση παρουσιάζει και η ενδεχόμενη διαρροή υπηρεσιακών πληροφοριών προς πρόσωπα που δεν δικαιούνταν να λάβουν γνώση αυτών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της δικογραφίας, φέρεται να υπήρχε αξιοποίηση υπηρεσιακής πληροφόρησης με σκοπό τη διευκόλυνση παράνομων δραστηριοτήτων και την αποφυγή ελέγχων. Εφόσον τα περιστατικά αυτά αποδειχθούν, δύναται να συνδεθούν με την αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 252 ΠΚ.

5.5 Εγκληματική οργάνωση (άρθρο 187 ΠΚ)

Ιδιαίτερη βαρύτητα στην εξεταζόμενη υπόθεση έχει η εφαρμογή του άρθρου 187 ΠΚ περί εγκληματικής οργάνωσης. Η διάταξη αυτή απαιτεί τη συγκρότηση δομημένης και διαρκούς ομάδας με σκοπό τη διάπραξη κακουργγημάτων.

Η σημασία του άρθρου 187 ΠΚ στην εξεταζόμενη περίπτωση υπερβαίνει τη συνήθη αντιμετώπιση της οργανωμένης εγκληματικότητας. Σύμφωνα με τα δημοσιοποιημένα στοιχεία, η ομάδα εμφανίζεται να λειτουργούσε με σχετική διάρκεια, καταμερισμό ρόλων, επιχειρησιακό συντονισμό και κοινό σκοπό αποκόμισης παράνομου οφέλους. Τα χαρακτηριστικά αυτά προσεγγίζουν τα κριτήρια της δομημένης και διαρκούς εγκληματικής οργάνωσης, ενώ η συμμετοχή αστυνομικών προσδίδει στην υπόθεση ιδιαίτερη εγκληματολογική σημασία, καθώς συνδυάζει την οργανωμένη εγκληματικότητα με την κατάχρηση κρατικής εξουσίας.

5.6 Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Η διαχείριση και απόκρυψη των παράνομων εσόδων μέσω τρίτων προσώπων ή οικονομικών σχημάτων εμπίπτει στο πεδίο του ν. 4557/2018 περί νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται συμπληρωματικά προς τα βασικά εγκλήματα διαφθοράς. Η διεθνής βιβλιογραφία έχει αναδείξει ότι η σύνδεση διαφθοράς και ξεπλύματος χρήματος είναι δομική και όχι

συμπτωματική, καθώς η απόλαυση των παράνομων ωφελημάτων προϋποθέτει τη νομιμοποίησή τους (UNODC, 2004: 61-64).

Η αποκόμιση σημαντικών οικονομικών ωφελημάτων από τις αποδιδόμενες πράξεις δημιουργεί και το ζήτημα της περαιτέρω διαχείρισης των παράνομων εσόδων. Για τον λόγο αυτό, η διερεύνηση πιθανών πράξεων νομιμοποίησης εσόδων αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην υπόθεση, καθώς η συγκάλυψη της προέλευσης των χρημάτων αποτελεί συχνά αναγκαίο συμπλήρωμα των εγκλημάτων διαφθοράς και οργανωμένης εγκληματικότητας.

Η προηγηθείσα ποινική αξιολόγηση καταδεικνύει ότι τα πραγματικά περιστατικά της εξεταζόμενης υπόθεσης δύνανται, τουλάχιστον σε επίπεδο αρχικής νομικής εκτίμησης, να υπαχθούν σε ένα ευρύ πλέγμα ποινικών διατάξεων που αφορούν εγκλήματα διαφθοράς, κατάχρησης εξουσίας και οργανωμένης εγκληματικότητας. Ωστόσο, η ύπαρξη ενός επαρκούς νομοθετικού πλαισίου δεν συνεπάγεται αυτομάτως και αποτελεσματική ποινική αντιμετώπιση. Από εγκληματολογική σκοπιά, εξίσου σημαντικό με το ερώτημα της τυπικής στοιχειοθέτησης των αδικημάτων είναι το ζήτημα της πραγματικής λειτουργίας των μηχανισμών ελέγχου, λογοδοσίας και ποινικής καταστολής. Για τον λόγο αυτό, η ανάλυση που ακολουθεί μετατοπίζεται από το επίπεδο της νομικής αξιολόγησης στο επίπεδο της εγκληματολογικής ερμηνείας, εξετάζοντας την υπόθεση υπό το πρίσμα της κριτικής εγκληματολογίας και της θεωρίας των εγκλημάτων των ισχυρών.

5.7 Επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής και αστυνομική διαφθορά

Η επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής αποτελεί βασική προβληματική της Κριτικής Εγκληματολογίας και αναφέρεται στο γεγονός ότι το ποινικό σύστημα δεν εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο απέναντι σε όλες τις μορφές εγκληματικότητας και σε όλες τις κοινωνικές ομάδες. Η επιλογή των πράξεων που τυποποιούνται ως εγκλήματα, αλλά και των προσώπων που τελικά διώκονται και τιμωρούνται, επηρεάζεται από κοινωνικούς, πολιτικούς και θεσμικούς παράγοντες, γεγονός που οδηγεί σε άνιση κατανομή της ποινικής καταστολής (Βιδάλη, 2007: 61-65). Η Κριτική Εγκληματολογία έχει επισημάνει ότι το ποινικό σύστημα παρουσιάζει αυξημένη ένταση απέναντι στη συμβατική μικροεγκληματικότητα, ενώ εμφανίζεται συχνά λιγότερο αποτελεσματικό απέναντι σε μορφές εγκληματικότητας που συνδέονται με οικονομική, πολιτική ή θεσμική ισχύ.

Στο πλαίσιο αυτό, η αστυνομική διαφθορά παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά χαμηλής ορατότητας (low visibility), καθώς οι σχετικές πράξεις τελούνται εντός των ίδιων των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου και συχνά καλύπτονται από σχέσεις αλληλεξάρτησης, οργανωσιακής σιωπής και θεσμικής προστασίας. Η δυσχέρεια αποκάλυψης και απόδειξης των σχετικών πράξεων δεν οφείλεται στην περιορισμένη κοινωνική τους απαξία, αλλά ακριβώς στη θεσμική θέση των δραστών, οι οποίοι διαθέτουν πρόσβαση σε πληροφορίες, ελεγκτικούς μηχανισμούς και δυνατότητες παρέμβασης στην ποινική διαδικασία (Βιδάλη, 2007: 90-106). Υπό την οπτική αυτή, η αστυνομική διαφθορά εντάσσεται στις μορφές εγκληματικότητας των ισχυρών, όπου η

θεσμική εξουσία λειτουργεί όχι μόνο ως μέσο τέλεσης της παραβατικότητας, αλλά και ως παράγοντας δυσχέρανσης της ποινικής της αντιμετώπισης.

Η επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής δεν εκδηλώνεται μόνο στο επίπεδο της νομοθετικής ποινικοποίησης, αλλά και στο επίπεδο της πρακτικής λειτουργίας του ποινικού συστήματος. Η προτεραιοποίηση ορισμένων μορφών εγκληματικότητας έναντι άλλων, η διαφοροποιημένη ένταση των ελέγχων και η άνιση κατανομή των ερευνητικών και κατασταλτικών μηχανισμών έχουν ως αποτέλεσμα τη μειωμένη ποινική ορατότητα εγκλημάτων που συνδέονται με θεσμική ή οικονομική ισχύ. Η Κριτική Εγκληματολογία επισημαίνει ότι η διαδικασία αυτή οδηγεί σε επιλεκτική παραγωγή «εγκληματικότητας», όπου ορισμένες μορφές κοινωνικής βλάβης παραμένουν υπο-ποινικοποιημένες ή αντιμετωπίζονται με ηπιότερους όρους κοινωνικού ελέγχου (Κουλούρης, 2019: 15-21).

Τα ανωτέρω θεωρητικά σχήματα επιβεβαιώνονται και από τη μελέτη της ελληνικής υπόθεσης που αναλύθηκε στο Κεφάλαιο 4. Η δυνατότητα μακροχρόνιας λειτουργίας του κυκλώματος, η αξιοποίηση υπηρεσιακής πληροφόρησης, η ανάπτυξη σταθερών σχέσεων με δίκτυα παράνομων δραστηριοτήτων και η καθυστέρηση αποκάλυψης της δράσης των εμπλεκόμενων καταδεικνύουν ότι η αστυνομική διαφθορά δεν εμφανίζεται αποκλειστικά ως αποτέλεσμα ατομικών παρεκκλίσεων, αλλά συνδέεται με ευρύτερες οργανωσιακές και θεσμικές δυσλειτουργίες. Η λειτουργία μηχανισμών εσωτερικής συγκάλυψης και περιορισμένης λογοδοσίας συνάδει με τις εγκληματολογικές προσεγγίσεις περί θεσμικής αυτοπροστασίας και επιλεκτικής εφαρμογής του ποινικού ελέγχου. Η προσέγγιση αυτή συνδέεται με την κριτική θεωρία της αστυνόμευσης, σύμφωνα με την οποία η αστυνομική παραβατικότητα και οι δυσχέρειες λογοδοσίας δεν αποτελούν μόνο αποτέλεσμα ατομικών αποκλίσεων, αλλά σχετίζονται με οργανωσιακές δομές, ιεραρχικές σχέσεις και θεσμικές πρακτικές που επηρεάζουν τη λειτουργία των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου (Papanicolaou & Rigakos, 2014).

Παράλληλα, η διεθνής βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η ποινική αντιμετώπιση της διαφθοράς συχνά μετατοπίζεται από το πεδίο της ουσιαστικής ποινικής λογοδοσίας προς εσωτερικούς ή πειθαρχικούς μηχανισμούς, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε ηπιότερες μορφές αντιμετώπισης και περιορισμένη κοινωνική ορατότητα των σχετικών υποθέσεων. Η πρακτική αυτή έχει συνδεθεί με φαινόμενα έμμεσης ατιμωρησίας (impunity), ιδίως όταν οι πειθαρχικές διαδικασίες παρουσιάζουν καθυστερήσεις, περιορισμένη διαφάνεια ή αδυναμία ουσιαστικής διερεύνησης σοβαρών περιστατικών διαφθοράς και κατάχρησης εξουσίας (Βασιλαντωνοπούλου, 2021: 269-270).

Η προβληματική αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση της αστυνομικής διαφθοράς, καθώς η εμπλοκή φορέων κρατικής εξουσίας σε οργανωμένες μορφές παραβατικότητας υπονομεύει όχι μόνο την αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής, αλλά και τη νομιμοποίηση των ίδιων των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου. Υπό το πρίσμα αυτό, η αστυνομική διαφθορά δεν συνιστά απλώς παραβίαση ποινικών διατάξεων, αλλά φαινόμενο που επηρεάζει άμεσα την εμπιστοσύνη των

πολιτών προς τη προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων και τη θεσμική αξιοπιστία της αστυνομικής λειτουργίας.

5.8 Θεσμική λογοδοσία, ΕΜΗΔΠΑ και Κριτική Εγκληματολογία

Ιδιαίτερη σημασία για την κατανόηση των σύγχρονων προβλημάτων αστυνομικής αυθαιρεσίας και διαφθοράς παρουσιάζει η λειτουργία των μηχανισμών θεσμικής λογοδοσίας και εξωτερικού ελέγχου. Στην ελληνική έννομη τάξη, κεντρικό ρόλο διαδραματίζει ο Συνήγορος του Πολίτη και ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΠΑ), οι οποίοι έχουν ως αποστολή τη διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας από όργανα επιβολής του νόμου και την εποπτεία της πειθαρχικής διερεύνησης σχετικών υποθέσεων. Οι ετήσιες εκθέσεις του ΕΜΗΔΠΑ αναδεικνύουν διαχρονικά προβλήματα που αφορούν καθυστερήσεις στις Ένορκες Διοικητικές Εξετάσεις, πλημμελή αιτιολόγηση πειθαρχικών πορισμάτων, περιορισμένη αξιοποίηση αποδεικτικών στοιχείων και δυσχέρειες ουσιαστικής απόδοσης ευθυνών, στοιχεία που καταδεικνύουν θεσμικές αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (Συνήγορος του Πολίτη, 2024). Επισημαίνεται ότι ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία ως θεσμός εξωτερικού ελέγχου της αστυνομικής δράσης, καθώς συμβάλλει όχι μόνο στη διερεύνηση επιμέρους περιστατικών, αλλά και στην ανάδειξη δομικών προβλημάτων λογοδοσίας και οργανωσιακής λειτουργίας των σωμάτων ασφαλείας (Βασιλαντωνοπούλου, 2023: 88-92).

Η προβληματική αυτή προσεγγίζεται ιδιαίτερα μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο της Κριτικής Εγκληματολογίας, η οποία εξετάζει τη σχέση εξουσίας, κοινωνικού ελέγχου και κρατικής λειτουργίας. Στο πλαίσιο αυτό, η αστυνομική αυθαιρεσία και διαφθορά δεν αντιμετωπίζονται αποκλειστικά ως αποτέλεσμα μεμονωμένων ατομικών αποκλίσεων, αλλά ως φαινόμενα που συνδέονται με οργανωσιακές πρακτικές, ιεραρχικές δομές και σχέσεις εξουσίας στο εσωτερικό των σωμάτων ασφαλείας. Η Βασιλαντωνοπούλου επισημαίνει ότι η έννοια της ατιμωρησίας (impunity) δεν περιορίζεται μόνο στην απουσία ποινικής κύρωσης, αλλά εκτείνεται και στην έλλειψη αποτελεσματικών θεσμικών μηχανισμών λογοδοσίας, ελέγχου και προστασίας δικαιωμάτων (Βασιλαντωνοπούλου, 2021: 269-270).

Υπό την οπτική αυτή, η μη αποτελεσματική διερεύνηση περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας και διαφθοράς μπορεί να λειτουργήσει ως μορφή θεσμικής ανοχής, ιδίως όταν παρατηρούνται επαναλαμβανόμενες καθυστερήσεις, αδυναμία ουσιαστικής εποπτείας ή περιορισμένη απόδοση πειθαρχικών και ποινικών ευθυνών. Η Κριτική Εγκληματολογία αναδεικνύει ότι οι μηχανισμοί κοινωνικού ελέγχου δεν λειτουργούν πάντοτε ουδέτερα, αλλά δύνανται να αναπαράγουν σχέσεις εξουσίας και επιλεκτικής λογοδοσίας, ιδίως όταν οι φορείς της κρατικής εξουσίας διαθέτουν αυξημένες δυνατότητες θεσμικής αυτοπροστασίας. Η προβληματική αυτή συνδέεται άμεσα με τη διατήρηση της κοινωνικής νομιμοποίησης της αστυνομικής λειτουργίας και με την ανάγκη ύπαρξης ουσιαστικά ανεξάρτητων μηχανισμών εποπτείας και ελέγχου.

Η ανάγκη ύπαρξης ανεξάρτητων μηχανισμών διερεύνησης περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας συνδέεται άμεσα με τη δυσχέρεια αποτελεσματικού ελέγχου των σωμάτων ασφαλείας αποκλειστικά μέσω εσωτερικών πειθαρχικών διαδικασιών. Οι εκθέσεις του ΕΜΗΔΠΑ αναδεικνύουν επανειλημμένα ότι η πλημμελής αιτιολόγηση πορισμάτων, οι καθυστερήσεις στις Ένορκες Διοικητικές Εξετάσεις και η αδυναμία ουσιαστικής αξιοποίησης αποδεικτικών στοιχείων μπορούν να περιορίσουν την αποτελεσματικότητα της διοικητικής και πειθαρχικής λογοδοσίας (Συνήγορος του Πολίτη, 2024). Υπό την έννοια αυτή, η εξωτερική θεσμική εποπτεία λειτουργεί όχι μόνο ως μηχανισμός ελέγχου της αστυνομικής αυθαιρεσίας, αλλά και ως κρίσιμο στοιχείο διατήρησης της κοινωνικής νομιμοποίησης της αστυνομικής λειτουργίας. Από την οπτική της κριτικής εγκληματολογίας, η αποτελεσματική διερεύνηση περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας συνδέεται άμεσα με τη δημοκρατική νομιμοποίηση της αστυνομικής λειτουργίας και την προστασία του κράτους δικαίου. Η έλλειψη ουσιαστικής λογοδοσίας ενδέχεται να ενισχύσει φαινόμενα θεσμικής δυσπιστίας και κοινωνικής απονομιμοποίησης των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου (Βασιλαντωνοπούλου, 2021: 269-270).

Οι σχετικές διαπιστώσεις αναδεικνύουν ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση της αστυνομικής διαφθοράς δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη νομοθετική πρόβλεψη αυστηρών ποινικών κυρώσεων, αλλά και από τη λειτουργία θεσμών διαφάνειας, λογοδοσίας και ανεξάρτητης εποπτείας, οι οποίοι μπορούν να περιορίσουν φαινόμενα θεσμικής ατιμωρησίας και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους κρατικούς θεσμούς.

Κεφάλαιο 6

Συμπεράσματα και προτάσεις αντεγκληματικής πολιτικής

6.1 Συμπεράσματα της έρευνας

Η παρούσα εργασία επιδίωξε να αναδείξει την αστυνομική διαφθορά όχι ως μεμονωμένο ή συγκυριακό φαινόμενο, αλλά ως σύνθετο και πολυεπίπεδο πρόβλημα που συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία του κράτους δικαίου, την αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής και τη θεσμική αξιοπιστία των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου. Η συνδυαστική ανάλυση θεωρητικών προσεγγίσεων, ποινικών διατάξεων και μελέτης περίπτωσης κατέδειξε ότι η αστυνομική διαφθορά εμφανίζει συχνά χαρακτηριστικά θεσμικής εγκληματικότητας και εγκλήματος των ισχυρών, με χαμηλή ορατότητα και αυξημένη κοινωνική βλάβη.

Η ποινική ανάλυση ανέδειξε ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο παρέχει, σε θεωρητικό επίπεδο, επαρκή εργαλεία για την αντιμετώπιση των φαινομένων διαφθοράς, μέσω διατάξεων όπως η δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου, η παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου, η εγκληματική οργάνωση και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Ωστόσο, η εφαρμογή των διατάξεων αυτών στην πράξη εμφανίζεται προβληματική, ιδίως όταν οι δράστες κατέχουν θεσμικές θέσεις ισχύος και πρόσβαση σε μηχανισμούς εσωτερικής προστασίας.

Η μελέτη περίπτωσης επιβεβαίωσε ότι η αστυνομική διαφθορά λειτουργεί συχνά ως δομικός μηχανισμός υποστήριξης του οργανωμένου εγκλήματος, μειώνοντας τον κίνδυνο ποινικής δίωξης και ενισχύοντας τη βιωσιμότητα των εγκληματικών δικτύων. Η διαπίστωση αυτή συνάδει τόσο με τη διεθνή βιβλιογραφία όσο και με τις εκθέσεις διεθνών οργανισμών, οι οποίοι υπογραμμίζουν ότι η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος είναι αδύνατη χωρίς την ουσιαστική αντιμετώπιση της διαφθοράς εντός των σωμάτων ασφαλείας.

Ιδιαίτερη σημασία αναδείχθηκε και στη σχέση πειθαρχικής και ποινικής ευθύνης των αστυνομικών. Παρότι η αυτοτέλεια των δύο μορφών ευθύνης αποτελεί πάγια αρχή της έννομης τάξης, η πρακτική υπερίσχυση της πειθαρχικής αντιμετώπισης έναντι της ποινικής δημιουργεί κινδύνους συγκάλυψης και υποβάθμισης της ποινικής απαξίας των πράξεων διαφθοράς. Η πρακτική αυτή ενισχύει την επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής και υπονομεύει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς.

6.2 Η ποινική αντιμετώπιση της αστυνομικής διαφθοράς: επάρκεια ή προσχηματικότητα;

Η ανάλυση του ποινικού πλαισίου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το πρόβλημα της αστυνομικής διαφθοράς δεν εντοπίζεται πρωτίστως στη νομοθετική ανεπάρκεια, αλλά στην επιλεκτική εφαρμογή των ποινικών διατάξεων. Η θεωρία έχει επισημάνει ότι η ύπαρξη αυστηρών ποινικών διατάξεων δεν εγγυάται από μόνη της την αποτελεσματική

καταπολέμηση της διαφθοράς, εφόσον οι μηχανισμοί εφαρμογής παραμένουν αδύναμοι ή εξαρτημένοι (Βιδάλη, 2013: 58-62,72-75).

Η νομολογία του Αρείου Πάγου έχει επανειλημμένα αναγνωρίσει τη σοβαρότητα των εγκλημάτων δωροληψίας και παραβίασης υπηρεσιακού απορρήτου, τονίζοντας ότι τα εγκλήματα αυτά πλήττουν τον πυρήνα της εμπιστοσύνης των πολιτών προς τη δημόσια διοίκηση (ενδεικτικά ΑΠ 1234/2019, ΑΠ 1022/2020). Παρά ταύτα, η πρακτική εφαρμογή των διατάξεων αυτών στις περιπτώσεις αστυνομικών παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις.

Παράλληλα, η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας έχει επισημάνει ότι η πειθαρχική ευθύνη των αστυνομικών δεν μπορεί να υποκαθιστά την ποινική, ιδίως όταν πρόκειται για πράξεις με αυξημένη κοινωνική απαξία (ΣτΕ 3317/2014, ΣτΕ 2151/2018). Ωστόσο, στην πράξη παρατηρείται συχνά προτεραιοποίηση της πειθαρχικής αντιμετώπισης, γεγονός που συμβάλλει στη δημιουργία αίσθησης ατιμωρησίας.

6.3 Η επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής ως θεσμικό πρόβλημα

Η επιλεκτικότητα της ποινικής καταστολής, όπως αναλύθηκε στο Κεφάλαιο 6, συνιστά βασικό παράγοντα αναπαραγωγής της αστυνομικής διαφθοράς. Η κριτική εγκληματολογία υποστηρίζει ότι το ποινικό σύστημα τείνει να επικεντρώνεται σε μορφές «χαμηλής» εγκληματικότητας, παραμελώντας τα εγκλήματα που τελούνται εντός των ίδιων των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου (Βιδάλη, 2007: 87-93).

Οι διεθνείς οργανισμοί έχουν επισημάνει ότι η έλλειψη ανεξαρτησίας των ελεγκτικών μηχανισμών και οι καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης αποτελούν βασικά εμπόδια στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της αστυνομικής διαφθοράς (UNODC, 2006: 101-104). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο των εκθέσεων για το κράτος δικαίου, έχει επανειλημμένα συνδέσει την αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης της διαφθοράς με την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα της ποινικής διαδικασίας, καθώς και με τη διαφάνεια και τη λογοδοσία των αρμόδιων θεσμών, επισημαίνοντας ότι οι καθυστερήσεις στη διερεύνηση και εκδίκαση σχετικών υποθέσεων υπονομεύουν την αποτελεσματικότητα των διώξεων και την εμπιστοσύνη των πολιτών (European Commission, 2023, 14-16, 18-21).

6.4 Προτάσεις για την ενίσχυση της λογοδοσίας και της πρόληψης

Με βάση τα ευρήματα της παρούσας εργασίας, μπορούν να διατυπωθούν ορισμένες κατευθυντήριες προτάσεις:

1. Ενίσχυση της ανεξαρτησίας των ελεγκτικών μηχανισμών, με θεσμικές εγγυήσεις λειτουργικής και επιχειρησιακής αυτονομίας.
2. Σαφής διαχωρισμός πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας, ώστε η πρώτη να μη λειτουργεί ως υποκατάστατο της δεύτερης.

3. Εξειδίκευση εισαγγελικών και ανακριτικών αρχών σε υποθέσεις διαφθοράς σωμάτων ασφαλείας, κατά τα διεθνή πρότυπα.
4. Προστασία καταγγελλόντων (whistleblowers), σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες και τις συστάσεις του ΟΗΕ.
5. Ενίσχυση της εκπαίδευσης και της κουλτούρας ακεραιότητας εντός της αστυνομίας, με έμφαση στην πρόληψη και όχι μόνο στην καταστολή.

Οι προτάσεις αυτές ευθυγραμμίζονται με τις διεθνείς καλές πρακτικές και τις συστάσεις οργανισμών όπως η GRECO και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, οι οποίοι επισημαίνουν ότι η αποτελεσματική καταπολέμηση της διαφθοράς προϋποθέτει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία συνδυάζει ποινικές κυρώσεις, ισχυρούς θεσμούς λογοδοσίας και πρόληψης, καθώς και παρεμβάσεις ενίσχυσης της ακεραιότητας και της οργανωσιακής κουλτούρας (GRECO, 2022: 5-8, 12-18.).

Συνοψίζοντας, η αστυνομική διαφθορά στην Ελλάδα αποτελεί φαινόμενο με βαθιές θεσμικές ρίζες, το οποίο δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποκλειστικά μέσω αυστηρότερης ποινικοποίησης. Η αποτελεσματική καταπολέμησή της απαιτεί συνεπή εφαρμογή του δικαίου, ενίσχυση της λογοδοσίας και πολιτική βούληση για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ισχυρών.

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να συμβάλει στον επιστημονικό διάλογο, αναδεικνύοντας την ανάγκη υπέρβασης επιφανειακών ερμηνειών και την υιοθέτηση μιας ολιστικής προσέγγισης στην αντιμετώπιση της διαφθοράς στα σώματα επιβολής του νόμου.

Με βάση τα παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση της αστυνομικής διαφθοράς απαιτεί συνδυασμό ποινικών και θεσμικών παρεμβάσεων. Σε επίπεδο *de lege ferenda*, θα μπορούσε να εξεταστεί η ενίσχυση των διατάξεων που αφορούν τη συρροή εγκλημάτων διαφθοράς με την εγκληματική οργάνωση, καθώς και η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διατάξεων περί νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Παράλληλα, σε θεσμικό επίπεδο, αναδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης ανεξάρτητων μηχανισμών ελέγχου της αστυνομίας, με πραγματική λειτουργική και οργανωτική αυτονομία. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι η ύπαρξη εξωτερικών φορέων εποπτείας συμβάλλει ουσιαστικά στη διαφάνεια και στη μείωση της ατιμωρησίας. Εξίσου σημαντική είναι η ενίσχυση των μηχανισμών προστασίας καταγγελλόντων (whistleblowers), ιδίως εντός των σωμάτων ασφαλείας, ώστε να αρθούν τα εμπόδια που θέτει η οργανωσιακή κουλτούρα σιωπής.

Τέλος, τα ευρήματα της μελέτης επιβεβαιώνουν σε σημαντικό βαθμό τις παραδοχές της θεωρίας των εγκλημάτων των ισχυρών και της κριτικής εγκληματολογίας, καθώς η εξεταζόμενη υπόθεση αναδεικνύει ότι η αστυνομική διαφθορά δεν εμφανίζεται αποκλειστικά ως αποτέλεσμα ατομικών αποκλίσεων, αλλά συνδέεται με θεσμικές

σχέσεις εξουσίας, οργανωσιακές πρακτικές και περιορισμούς των μηχανισμών λογοδοσίας. Η αντιμετώπιση της αστυνομικής διαφθοράς δεν μπορεί να περιοριστεί σε κατασταλτικά μέτρα, αλλά απαιτεί μακροπρόθεσμες πολιτικές πρόληψης, εκπαίδευσης και ενίσχυσης της θεσμικής κουλτούρας ακεραιότητας. Μόνο μέσα από μια ολιστική προσέγγιση μπορεί να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου και να ενισχυθεί ουσιαστικά η θεσμική νομιμότητα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Α.Ε.Α./Κ.Α./Δ.Δ.Α. (2023). *Έκθεση για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2023*. Αθήνα: Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

Ανδρουλάκης, Ν. (2016). *Ποινικό δίκαιο – Ειδικό μέρος II*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2014). *«Λευκά Κολάρα» και Οικονομικό Έγκλημα: Κοινωνική Βλάβη και Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2021). Το φαινόμενο της «ατιμωρησίας»: Εννοιολόγηση, αίτια και σύγχρονες εκφάνσεις. *The Art of Crime*.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2023). Εκφάνσεις της αστυνομικής αυθαιρεσίας: Η αποτύπωσή τους από τον Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης Αυθαιρεσίας και η λειτουργική τους αξία υπό την Κριτική Εγκληματολογία. Στο *Αντιγόνη: το ερώτημα* (Τόμ. 3, Αρ. 6). Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου.

Βιδάλη, Σ. (2007). *Εγκληματολογία* (2η έκδ.). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Βιδάλη, Σ. (2007). *Εγκληματολογία των ισχυρών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2013). *Κριτική εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2013). *Διαφθορά και ποινική καταστολή*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια: Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ., & Κουλούρης, Ν., Αλοσκόφης Ο., Σπανός Π., Γεωργούλας Σ. & Παπαχαράλαμπος Χ. (2019). *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Πάτρα, ΕΑΠ.

Βιδάλη, Σ. (2022). *Εισαγωγή στην Εγκληματολογία* (2η έκδ.). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Γασπαρινάτου, Μ. (2016). *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης: Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη*. Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα.

Γασπαρινάτου, Μ. (2019). *Εγκλήματα των ισχυρών και ποινική δικαιοσύνη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Γασπαρινάτου, Μ. (2019). *Οργανωμένο έγκλημα και διαφθορά*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Δούβλης, Β. (2015). ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ - ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ: «Η ΜΕΓΑΛΗ ΧΙΜΑΙΡΑ»; (Τεύχος 8-9). Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Διονυσοπούλου, Α. (2021) *Νομιμοποίηση Εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και αποδοχή προϊόντων εγκλήματος*. Ποινικά Χρονικά.

Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΙΠΑ). (2024). *Ετήσια έκθεση 2024*. Συνήγορος του Πολίτη. <https://www.synigoros.gr>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2023). *Έκθεση για το κράτος δικαίου – Ελλάδα*. Βρυξέλλες.

Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. (2014). *Ποινικό δίκαιο – Ειδικό μέρος*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κεραμίδας, Α. (2015). *Οι υπεράκτιες εταιρείες και η νομιμοποίηση παράνομων εσόδων*. Διπλωματική εργασία. Θεσσαλονίκη: ΠΑ.ΜΑΚ.

Κουράκης, Ν. (2002). *Διαφθορά και ποινική καταστολή*. Αθήνα–Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κωνσταντινίδης, Α. (2019). *Προστατευόμενοι μάρτυρες και Μάρτυρες Δημοσίου Συμφέροντος*. Ανακτήθηκε από www.poinikachronika.gr/

Νόμος 4557/2018: *Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας*. Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ Α' 139/30.07.2018).

Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς (GRECO). (2017). *Πέμπτος κύκλος αξιολόγησης: Πρόληψη της διαφθοράς και προώθηση της ακεραιότητας στις κεντρικές κυβερνήσεις και στα σώματα επιβολής του νόμου*. Στρασβούργο.

Ράικος, Δ. Γ. (2006). *Δημόσια διοίκηση και διαφθορά: Από τη σκοπιά του διοικητικού δικαίου*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε.

Συνήγορος του Πολίτη (2023), Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, *Ετήσια Έκθεση 2023*. <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/ethnikos-mihanismos-diereynisis-peristatikon-aythairesias-ekthesi-toy-synigoroy-toy/>

Συνήγορος του Πολίτη. (2025). *Ετήσια έκθεση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας 2024*. <https://www.synigoros.gr>

Τζαναβάρη, Ν. (2019). *Οι Διεθνείς Συμβάσεις για την Αυτόματη Ανταλλαγή Φορολογικών Πληροφοριών. Παρουσίαση και ερμηνεία των ρυθμίσεων του διεθνούς φορολογικού δικαίου*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας, Ετήσιες εκθέσεις. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. <https://www.minocp.gov.gr/ypiresia-esoterikon-ypothesewn-somaton-asfaleias/etisies-ektheseis-apologismou/>

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (2025), *Εξαρθρώθηκε εγκληματική οργάνωση τα μέλη της οποίας δραστηριοποιούνταν στην είσπραξη, διαχείριση και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες λέσχες και οίκους ανοχής, ενώ παράλληλα διέπρατταν απάτες σε βάρος του Δημοσίου μέσω δικτύου εταιρειών*, Δελτίο Τύπου, 11 Ιανουαρίου 2025

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. (2025). Ανακοίνωση για την ενίσχυση των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου και την αντιμετώπιση φαινομένων διαφθοράς.

Brown, M., & Cloke, J. (2004). Neoliberal reform, governance and corruption in the public sector. *Environment and Planning C: Government and Policy*.

European Commission. (2022). *2022 Rule of Law Report: Country Chapter on the rule of law situation in Greece*. Brussels: European Commission.

European Commission (2024), *2024 Rule of Law Report – Country Chapter on the Rule of Law Situation in Greece*, Brussels.

European Parliament and Council of the European Union (2026). *Directive (EU) 2026/1021 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2026 on combating corruption, replacing Council Framework Decision 2003/568/JHA and the Convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union, and amending Directive (EU) 2017/1371*. Official Journal of the European Union.

Europol. (2021). *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021: A corrupting influence – The infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Publications Office of the European Union.

Financial Action Task Force (FATF). (2019). *Concealment of beneficial ownership*. Paris: FATF.

GRECO (2023), *Fifth Evaluation Round – Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies – Compliance Report Greece*, Council of Europe

Transparency International. (2013). *Global corruption report: Law enforcement*. London: Routledge.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2004). *United Nations Convention against Corruption*. New York: United Nations.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2006). *Legislative guide for the implementation of the United Nations Convention against Corruption*. Vienna: United Nations.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2011). *The role of corruption in trafficking in persons*. Vienna: United Nations.

Νομολογία

Άρειος Πάγος 1234/2019, διαθέσιμη στη ΝΟΜΟΣ. Κρίση για τα στοιχεία της παθητικής δωροδοκίας υπαλλήλου.

Άρειος Πάγος 567/2020, διαθέσιμη στη ΝΟΜΟΣ. Ερμηνεία των στοιχείων της εγκληματικής οργάνωσης.

Άρειος Πάγος 89/2018, διαθέσιμη στη ΝΟΜΟΣ. Ζητήματα κατάχρησης εξουσίας από δημόσιο λειτουργό.

Άρειος Πάγος 1022/2017, διαθέσιμη στη ΝΟΜΟΣ. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.

Άρειος Πάγος 1345/2016, διαθέσιμη στη ΝΟΜΟΣ. Στοιχεία του εγκλήματος της εκβίασης.

Αρθρογραφία

EPT News (2025), «Κύκλωμα προστασίας: Βαριές διώξεις για τους 19 συλληφθέντες – Η “Αστυνομικός της Χρονιάς” και οι ρόλοι των μελών της οργάνωσης», 11 Ιανουαρίου 2025, https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/kykloma-prostasias-varies-diokseis-gia-tous-19-syllifthentes-i-astynomikos-tis-xronias-kai-oi-roloi-ton-melon-tis-organosis/?utm_source=chatgpt.com

Εφημερίδα των Συντακτών (2025), «Τέσσερις συλλήψεις αστυνομικών μεταξύ των 19 για κύκλωμα προστασίας», 11 Ιανουαρίου 2025, https://www.efsyn.gr/ellada/astynomiko/459512_tesseract-syllipseis-astynomikon-metaxy-ton-19-gia-kykloma-prostasias

Athens Times. (2025, January 11). *Criminal prosecutions against those arrested for the protection circuit of brothels – still looking for a police officer*. Athens-Times.com. <https://athens-times.com/criminal-prosecutions-against-those-arrested-for-the-protection-circuit-of-brothels-still-looking-for-a-police-officer/>

eKathimerini.com. (2025, January 11). *Nineteen charged with fraud, money laundering in bribery ring case*. eKathimerini.com. <https://www.ekathimerini.com/news/1258390/nineteen-charged-with-running-a-gang-fraud-money-laundering-in-major-bribery-ring/>

eKathimerini.com. (2025, January 15). *Footage flags policewoman*. eKathimerini.com. <https://www.ekathimerini.com/news/1258663/footage-flags-policewoman/>

eKathimerini.com. (2025, January 10). *Four police officers among 19 arrested in crime ring crackdown*. eKathimerini.com.

<https://www.ekathimerini.com/news/1258252/authorities-crack-down-on-crime-rings-in-bribery-tax-fraud-case/>

GreekCityTimes. (2025, January 12). *Greek police bust major corruption ring: Brothels, gambling, and fraud exposed.* GreekCityTimes.com. <https://greekcitytimes.com/2025/01/12/greek-police-bust-major-corruption-ring-brothels-gambling-and-fraud-exposed/>

Papanicolaou, G. & Rigakos, G. (2014), *Democratising the Police in Europe: With a Particular Emphasis on Greece*, Vienna: Transform! Europe.

ProtoThema English. (2025, January 11). *Protection ring for brothels: Felony charges against 19 defendants – Over 70 individuals involved.* ProtoThema.gr. <https://www.protothema.gr/greece/article/1586553/kukloma-prostasias-oikon-anohis-ebloki-axiomatikon-astunomikon-kai-purosveston-to-aporthito-stratigeio-tis-organosis/>

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.